

Štev. 4.

V Trstu, 25. februvarja 1894.

Letnik VII.

† Dr. Franjo Rački.

S smrtjo dr. Račkega izgubili so Hrvate, Jugoslovani in Slovani v obče velikana na znanstvenem, kulturnem in političnem polju. Rački je bil učenjak evropskega imena, in zato so tudi glasila vseh evropskih narodov naznanila njegovo smrt. Ista je zadela neposredno najbolj Hrvate, posredno pa vse Slovanstvo. To je najbolje pokazalo izraženo sočustvijo in sožalja od raznih strani slovanskih narodov. Rački je bil učenjak, izsledovatelj in dejatelj, na vse te glavne strane neprekosljiv; kot raziskovalec zgodovine ostane on vzgled učenjaštvu v obče; to pa, da se je del na raziskovanje slovanske zgodovine, postavlja ga za vzgled za vselej slovanskim učenjakom. Rački je tako temeljito proučeval prošlost, da je iz rezultatov svojega raziskovanja zajemal svoje trdno preverjenje, od katerega se ni niti za las odmaknil tudi v javnem življenju. Iz zgodovine zasnovane teorije pošteval je kot resnične in se po njih ravnal kot sotrudnik pri političnem in kulturnem delovanju specijalno hrvatskega naroda, iz katerega se je porodil, in za ta del ostane on zopet vzor slovanskim dejateljem v obče.

Vse, kar je Rački završil in namerjal kot učenjak in dejatelj, svedoči, da je popolnoma umel pomen sedanje dobe in specijalno potrebe zapadnih Slovanov. Njegovo mišljenje in delovanje se razteza na bistvene točke tega, kar obseza sedanji kulturni program zapadnih Slovanov, in je le malo slovanskih teoretikov in dejateljev, ki bi v toliki meri umeli ta program ter posvetili v njegovo izvršenje svoje moči, kakor ravno Rački. Kot teoretik je izvestno pošteval vse točke slovanskega kulturnega programa; da pa se je omejeval kot dejatelj na posebno praktično delo, prihaja odtod, ker je bil Hrvat, in ker so bile kot takemu postavljene določene granice delovanja, in te granice je zajedno narekovala taktika, vsled katere je moralo priti na vrsto najprej najpotrebnejše

in po tem še le vse drugo. Ako smejo drugi listi razkrivati, kakó jim je svetoval in pomagal, mora biti tudi nam dovoljeno povedati, da je soglašal s kulturnim programom, kakoršen zagovarja naš listič, katerega je čital jako pozorno.

Pred vsem značilno je, da prvo večje in temeljito sestavljeno delo Račkega govori o sv. Cirilu in Metodu, in da takoj za tem delom razpravlja on o cirilici in glagolici. Sreča je hotela, da sta se zvezala biskup Strossmayer in Rački v vzajemno podporo; ta dva največja sinova hrvatske sedanje dobe sta se vjemala v prevažnih nazorih in takó sta tudi želela skupno, da bi med Jugoslovani Rim obnovil stara njih prava staroslovenskega jezika v cerkvi. Velika nezgoda je to, da nista mogla izvršiti te namere, ko sta bila za njo pripravila vse v dobi, ko zunanja politika ni toliko neugodno vplivala na razvoj slovanskih narodov našega cesarstva, kakor vpliva dandanes. Ali zasluga te sijajne dvojice vendar ostane, da sta sploh namerjala kaj takega, kar bode vedno svedočilo, da sta svojo dobo uže pred desetletji umela bolje, nego zapadni Slovani poprek še dandanes. Odtod moremo tudi umeti, zakaj sta Rački in Strossmayer obsojevala in morala po svojem preverjenju obsojevati vse tisto najnovejše napravljeno, katero neposredno pobija in hoče uničiti slovanski kulturni program in vse te, ki po raznih potih delujejo zanj.

Kakor v pogledu na cerkev, hotel je dr. Rački izslediti jugoslovansko prošlost, da bi postavil temelj političnemu delovanju specijalno hrvatskega naroda. Zgodovinsko utrjena zasnova se mu je tudi tu posrečila do cela; dal je podstavo historičnemu državnemu pravu hrvatskemu, šel je potem med dejatelje, da bi se dejanski izvršilo to pravo, in ostal je kakor skala pri resnicah, katere je izsledil iz domače zgodovine. Nikdor ni na Hrvatskem mogel imeti jasnejših pojmov in trd-

nejšega preverjenja o pravu svojega naroda, nego Rački; zato se je umaknil, ko je videl, da prihajajo na površje ljudje, ki zatajujejo ta prava. Posvetil se je zopet z vsemi silami razsledovanju jugoslovanske historije; bil je tu najsrečnejši, ko je od leta do leta razkrijal nove istočnike tej zgodovini ter s tem izročeval dragocen material učenjastvu slovanskemu in neslovanskemu. Vendar pa je tudi dejanski po drugih potih deloval politički s tem, da je vplival osebno na posamične dejatelje in novinarje, vedno sam opazujoč vse javno gibanje naroda hrvatskega in Slovanstva v obče.

S tem, da je Rački razkrival zgodovino Jugoslovancev ter pojasnjeval iz zgodovine vezi Hrvatov, Srbov, Bolgarov in Slovencev, deloval je za skupno Slovanstvo, in te zasluge mu ne more odvzeti noben naslednjih vekov.

Nikdar ni bilo izvrševanje slovanskega kulturnega programa važneje, nego za sedanje dobe, in Račkega zasluge so ravno vsled tega še večje, da je teoretiški in praktično kazal poti, kakó je treba hoditi za tem izvršenjem. On je bil gotovo sposoben, da bi se lotil raziskovanja te ali one historijske dobe ali pa tudi kake druge stroke; ali on se je uklonil potrebam, ki jih imajo zapadni Slovani v obče za sedanje dobe, in kot dejatelj, kot politik, kakor je bilo naravno, omejil se je na delovanje v korist hrvatskega naroda. Takó ostane Rački na vse veke vzor pravega slovanskega rodoljuba, in je treba le želeči, da bi dobil on v sedanjosti in bodočnosti med Slovani mnogo posnemalcev.

Rački ostane kot izsledovatelj, pisatelj in dejatelj vsakemu narodu in rodu vzor. S spisi o prošlosti je deloval za aktuvalno sedanjost in nadaljnjo bodočnost. Učenim akademijam je pa v jugoslovanski akademiji, kateri je predsedoval 20 let, pokazal, kakó naj izpolnjujejo svoje zadače, da se ne izgubé v neplodovitih, ne za sedanjost, ne za bodočnost neuporabnih spekulacijah.

Rački je bil tudi vzoren svečenik, katoliški svečenik; on ni bil ozkosrčen, a priljubljen je bil v Vatikanu, kakor v Petrogradu, in le vsled skromnosti in pa posebnih zadač, ki si jih je sam naložil v ozi domovini, je odbil ponujano mu čast prvega katoliškega biskupa za katolike vse Rusije. On je dal kot svečenik zgled, kje in kakó naj iščejo plemenitega dela v dušno, duševno in narodno spasenje slovanskih narodov njim odločeni svečeniki. Kateri poštenjak more kaj očitati Račkemu kot kat. svečeniku? In vendar kaka veličanska razlika je med mišljenjem in delovanjem njegovim in teh, kateri dandanes hodijo ravno po nasprotnih potih!

Naj si ogledamo Račkega s katere koli strani njegovih pojavljenj, povsod je velik, plemenit, vzoren človek, izreden, obsežen duh, kakoršnih poraja le malo vsako stoletje. Hrvatje, Slovani v obče morejo biti ponosni, da se je med njimi rodil tak velikan in plemenitnik, in zajedno se tolažiti, da mu vzrastejo dostojni

nasledniki. Z ruskim profesorjem Kulakovskim, ki je na ruskem jeziku govoril ob Račkega gomili, kličemo:

Večni spomin Račkemu, velikemu učenjaku! Večni spomin njemu, slovanskemu dejatelju! Večni spomin Račkemu, velikemu Slovanu!

Dr. Franjo Rački se je rodil 25. nov. 1829 v Fužinah, županije Reške, od imovitih kmetov. Gimnazijo je z dobrim uspehom završil na Reki in v Varaždinu, semenišče pa v Senju. Prišedši v Dunajski Pazmaneum, bavil se je poleg teoloških in modroslovnih nauk tudi z učenjem slovanskih in tujih jezikov. V Senju po naključju prevzame na gimnaziju mesto učitelja za fiziko. Porabil je ta čas, da spiše poskus o kemiškem nazivlju, priobčenem v IX. knjigi „Kola“. L. 1853. ga pošlje Senjski biskup Ožegović v više bogoslovje v Avgustinej na Dunaju, kjer dobi koncem l. 1853. doktorat teologije. Nato zavzame v Senju stolicu cerkvene povesti in kanoniškega prava.

Na Dunaju je uže zbiral istočnike sosebno za slovansko zgodovino, v Senju pa si kopiči gradivo za hrvatsko povest. Loti se zgodovine o početku krščanske dobe med Slovani; hotel je izvršiti delo o sv. Cirilu in Metodu ter priobči najprej uvod pod naslovom: nacrt jugoslavenske povjesti do IX. veka (arkiv za jugoslavensku povjest) (str. 235 do 281), dodavši zajedno razpravo o poslanici papeža Hadrijana II. knezoma Rostislavu in Kocelju. Popolno življenje sv. Cirila in Metodija izšlo je l. 1859. v Zagrebu pod naslovom: „Viek i djelovanje sv. Ćirila i Metoda, slavenskih apoštola“ (str. 420). L. 1861. priobči v Zagrebu v posebni knjigi: „Pismo slovjensko“, v „Tisničnici“ (u Zagrebu 1863, str. 1—26), pa spis o književnem delovanju sv. Cirila in Metodija. Tu dokazuje, da bi bila glagolica stareja od cirilice. V Senju je zbiral zlasti glagolske rokopise, listine itd. Prijavil je v „Kat. Listu“ spise: Pregled glagolske književnosti crkvene z osobitim obzirom na sv. pismo i liturgijske knjige. (1857, br. 34 i 35), potem zaamenite historijske beleške iz glagolskega časoslova novljanskega (1857., br. 46) in še več drugih razprav.

Koncem l. 1857. ga pošlje biskup Strossmayer sporazumno z biskupom Ožegovićem v Rim, da bi rešil zbor in kapitul sv. Hieronima in opozoril sv. Stolicu na slovanske stvari. Tu je deloval v narodno cerkovnem in književnem pravcu. Strossmayer je povečal dotacijo kapitula sv. Hieronima in Rački je uredil vse tako, da je nastala bolj živa zveza med Hrvatsko in Rimom. Rački je takrat s Strossmajerjem deloval na to, da bi se rimska stolica naklonila za slovansko liturgijo, in dosegla sta, da je papež poveril Strossmajerju, da dá strokovnjakom popraviti cerkvene knjige in prirediti novo izdanje. Namera je bila ta, da bi se vzpostavil starosl. jezik med katoliškimi južnimi Slovani v njegova starodavna prava, priznana po rimski stolici. Ali političke okolnosti so zaprečile ta prevažni namen. V književnem pogledu je Rački nabiral gradivo za jugoslovansko povest po rimskih knjižnicah in arhivih. O tem svedoči: „Rukopisi, tičući se južnoslovinske poviesti u arhivih srednje i dolnje Italije. (Rad knjiga XVII.) Prepisoval je tudi glagolski evangelistar Assema-ova; ta stari spomenik starega slovanskega jezika se je obelodanil l. 1865 v Zagrebu s historiskim in filološkim predgovorom od Račkega in Jagića.

V Rimu se je Rački seznanil s predstojnikom Vatikanskega arhiva, z otcem Avg. Theinerjem, in ta se je vsled znanja z Račkim sam lotil raziskovanja jugoslovanske zgodovine ter je priobčil sam l. 1863. I. del v Rimu, II. del

pa s pomočjo Račkoga l. 1873. po jugosl. akademiji. (Vetera monumenta, Slavorum meridionalium historiam spectantia).

V Rimu se je Rački seznanil tudi z znamenitimi nemškimi in italijanskimi arheologi ter je bil imenovan tudi članom prusko-nemškega arheološkega instituta v Rimu. Hotel je ravno, da pogleda globlje tudi v predslavonsko dobo; zato je potoval tudi v južno Italijo, posebno v Napolje. Leta 1860. vrne se v domovino, z željo, da bi se kmalu povrnil k svojem delu v Rim. Ali Strossmajer ga je pridržal doma, ker je želel z njegovo pripomočjo delovati na to, da se zasnije hrv. vseučilišče in jugoslovanska akademija. Politiško gibanje v tedanji, še ne na dve polovini razdeljeni monarhiji, sosebno pa tudi političko delovanje Strossmajerja samega je tudi Račkoga spravilo k politiki. Začel je pisati v „Pozor“ o drž. hrv. pravu in priobči leta 1861. spis: „Odlomci iz državnoga prava hrvatskoga za narodne dinastije“. Spomladi istega leta stopi v sabor. Tu je sestavil predstavko na korono in je bil tudi član velikega poslanstva, katero je neslo adresu pred kr. prestol. Koncem l. 1861 je bil sabor razpuščen; odtlej do l. 1865 treba je bilo delovati javno, zlasti po novinah, in tu je bil Rački zopet med prvimi zaščitniki hrv. drž. prava, povdarjajoč, da je treba Hrvatsko rešiti kot relativno nezavisno, kot federativen del monarhije.

L. 1863. je bil imenovan šolskim svetnikom in nadzornikom. Z V. Jagićem in J. Torbarjem je začel l. 1864. izdavat znanstveni časopis „Književnik“, v katerem je sam uredoval historičko stroko ter napisal več razprav, kakor: Ocena starijih izvora za hrvatsku i srbsku povjest srednjega veka, potem: Prinesci za epigrafiku jugoslavensku; Odnosaj hrvatskih despota i doseljenika naprama kruni i kraljevini i Ugarskoj, itd.

Proti koncu l. 1865. stopi zopet v sabor, kjer sodeluje pri sestavi adrese l. 1866. ter je bil izbran v odbor, ki se je imel v Pešti za ravnopravnim ogerskim odborom dogovarjati o državnopravni zvezi med Hrvatsko in Ogersko. Od teh dogovorov l. 1867. priobčil je knjigo: „Reka prema Hrvatskoj“, v kateri je dokazal, da Reka je hrvatska.

Leta 1866. je bil Rački izbran, 1867. pa potrjen za predsednika jugoslovanske akademije znanosti i umetnosti. V svečano otvoreni seji je v nagovoru podal načrt za delovanje akademije. Sam je potem dejanski izvrševal ta načrt ter kazal pot drugim, prijavljajoč po akademiji različna dela. Med temi so n. pr.: „Pokret na slavenskem jugu koncem XIV. i početkom XV. veka (Rad 2, 3, 4); „Bogomili i Patareni“ (7, 8, 9); „Kada i kako se preobrazi hrvatska kneževina u kraljevinu“ (17); „Dopunji i ispravci za stariju povjest hrvatsku“ (19); „Borba južnih Slavena za državnu neodvisnost u XI. veku“ (24, 25, 27, 28, 30, 31). Pisal je nekrologe pok. akademikom: Erbenu, Vocelu, Petranoviću i dr. Med zgodovinskimi spomeniki je njegovo veliko delo: „Izprave o uroti bana P. Zrinskoga i kneza K. Frankopana“ (Zagreb, 1873).

Od l. 1862—1872 je deloval v saboru, a s postopanjem večine narodne stranke ni bil zadovoljen, toliko bolj je pojašnjava stvari sam sosebno po adresah. Potem pa se je posvetil ves izučevanju južnoslovanske zgodovine, zlasti hrvatske. Proučil je vse vire do l. 1102., katere je priobčil po jugoslovanski akademiji, in je takó postavil kritično utrjeni temelj tej zgodovini.

Rački ima poleg Strossmajerja največe zasluge za jugoslovansko akademijo. Poslednji jo je omogočil z gmotno podporo, Rački pa jej je podal ustroj za delovanje. Od l. 1867 do 1877, torej v prvem desetletju, je Rački celo vrsto važnih

del priobčil v „Radu“, „Starini“ in „Arhivu“ akademije. Ta dela so:

Prilozi za sbirku srbskih i bosanskih listina. Rad I, 124 — Obznana knjige: Bogomili, crkva bosanska i krstaši, Istoricka razprava. Napisao dr. Božidar Petranović. U Zadru. 1867. — Riedko slovensko pismo u vatikanskom rukopisu. II, 36. — Pokret na slavenskom jugu koncem XIV. i početkom XV. stoljeća. II, 68. III, 65. IV, 1. — Obznana knjige: Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. U Zagrebu 1868. V, 203. — Obznana knjige: Cyrille et Méthode. Etude historique sur la conversion des Slaves au Christianisme; par L. Leger. Paris 1868. V, 229. — Bogomili i Patareni, VII, 84. VIII, 121. X, 160. — O slovjenskoj chronografiji srednjega veka VIII, 213. — O dalmat. i ilirskih novcih najstarije dobe. XIV, 45. — Karlo Jaromir Erben. Nekrolog XIV, 111. — Obznana najnovijih izdanja i izvora za život sv. Cirila i Metoda XV, 166. — Kada i kako se preobrazi hrvatska kneževina u kraljevinu. XVII, 70. — Obznana knjige: Spomenici o Stepanu malom. Ispisao iz mletačkog arhiva S. Ljubić. U Beogradu 1870. XVII, 208. — Rukopisi tičući se južno-slovenske povjesti u arhivih srednje i dolnje Italije. XVIII, 205. — Dopunji i ispravci za stariju povjest hrvatsku. XIX, 62. — Jan Erazim Vocel. Nekrolog. XXII, 233. — Borba južnih Slovena za državnu neodvisnost u XI. veku. XXIV, 80. XXV, 180. XXVI, 77. XXVIII, 147. XXX, 75. XXXI, 196. — Pisani spomenik iz dobe hrvatskoga vojvode Branimira. XXVI, 103. — Iztraživanja u pismarah i knjižnicah dalmatinskih. XXVI, 153. — Obznana knjige: Povjestni spomenici južnih Slavena. Knjiga II. Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske s Dalmacijom i Slavonijom. Izdaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Dio I. U Zagrebu. 1874. XXVII, 294. — Dr. Božidar Petranović. Nekrolog. XXX, 179. — Hrvatska dvorska kancelarija i njezine izprave za vladavine narodne dinastije. XXXV, 1. — Stari priepisi hrvatskih izprava do XII. veka prema maticam. XXXVI, 135. — Mibail Petrović Pogodin. Nekrolog. XXXVIII, 200. — Prilozi za povjest bosanskih Patarena. Starine I, 92. — Razhod grada Zagreba 1362. godine. Starine IV, 118. — Iz djela E. L. Crievića Dubrovčanina. Starine IV, 154. — Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. g. d. Starine IV, 201. — Dubrovački spomenici o odnosaju dubrovačke obćine napram Bosni i Turskoj godine razpada bosanske kraljevine. Starine VI, 1. — Pismen spomenik iz dobe hrvatskoga kralja Krešimira II. (Tab. II. III.) Starine VII, 47. — Pismo prvovjencanoga kralja srpskoga Stjepana I. papi Honoriju III. god. 1220. Starine VII, 53. — Staro-hrvatski glagolski nadpis u crkvi sv. Lucije kod Baške na Krku. Starine VII, 130. — Gradja za povjest hrvatsko slovenske seljačke bune god. 1573. Starine VII, 164. — Dopunjak gradje za povjest hrvatsko-slovanske seljačke bune god. 1572. i nekoliko izprava o hrvatskoj poturici Franji Filipoviću. Starine VIII, 243. — Prilog za povjest hrvatskih uskoka. Starine IX, 172. — Nikola Stjepko Nalješković. Vjekopis. Stari pisci hrvatski V. — Hanibal Lucić. Vjekopis. Stari pisci hrvatski VI. — Mikša Pelegrinović. Vjekopis. Stari pisci hrvatski. VIII. Sabo Mišetić Bobaljević. Vjekopis. Stari pisci hrvatski. VIII. — Uredio: Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam ilustrantia, maximam partem nondum edita, ex tabulariis vaticanis deprompta et collecta ab A. Theiner, Tomus II. Zagrabiae 1875, Tomus I. ovoga djela izišao je na svjetlo u Rimu 1863, i to kao što i Tomus II. o trošku preuzvišenoga g. pokrovitelja ove akademije, kojoj oba djela pokloni. — Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium vol. VII.: Documenta historiae chroaticae periodum

antiquam illustrantia. Zagrabiae 1877. — Prije toga treba zabilježiti ova njegova djela: Nekoje opazke vrhu dviju legenda o slovenskih apostolih. Arkiv za jugoslavensku poviest i starine, knjiga IV. Zagreb g. 1857. — Nacrt jugoslovenskih povjestij do IX. stoljeća. Arkiv knj. IV. Zagreb 1857. — Vieki i djelovanje sv. Cirila i Metoda slovjenjskih apostolov. U Zagrebu 1857. sv. I, 1859. sv. II. — Odlomci iz državnoga prava hrvatskoga za narodne dinastije. U Beču 1861. — Pismo slovjenko. U Zagrebu 1861. — Izvadci za jngoslavensku poviest iz kr. osrednjega arkiva u Napulju. Arkiv knj. VII. Zagreb 1863. — Književan rad sv. Cirila i Methoda. Tisućnica. Zagreb 1863. — Ocjena starijih izvora za hrvatsku i srbsku poviest srednjega vieka. Književnik god. I. i II. Zagreb 1864—1865. — Prinesci za epigrafiku jugoslavensku. Književnik god. I. Zagreb 1864. Odnosaj srbskih despota i doseljenika naprama kruni i kraljevini hrvatskoj i ugarskoj. Književnik g. II. Zagreb 1865. — Assemanov ili vatikanski evangelistar. U Zagrebu 1865. — Ob obrani hrvatsko-slavonske granice u XVI. i XVII. vieku s gledišta državnopravnoga. Književnik g. III. Zagreb 1866. — Rieka prama Hrvatskoj. U Zagrebu 1867. Prievod njemački od P. Preradovića. — (Osim toga mnogo članaka historijskoga, pravno-historijskoga, literarnoga i arkeologijskoga sadržaja u časopisih i povremenih tiskopisih domaćih, kano što u „Katol. Listu“, „Narodnim Novinama“, „Nevenu“, „Naše Gore Listu“, „Pozoru“, „Braniku“, „Obzoru“, „Viencu“ itd. i više književnih ocjena u „Književniku“ I, II, III. godine i drugdje).

Poleg tega, da je porabil Rački mnogo časa tudi za upravo akademije, zlasti tudi pri galeriji slik. dovršeni leta 1880, priobčil je v drugem desetletju, od 1877 do 1887, naslednje razprave in književne prinose:

Slovenski, a napose bugarski i hrvatski u Italiji putnici ponajviše druge polovice IX. vieka. (Obznana književna). XLII. 198. — Podmetnute, sumnjive i preradjene listine do XII. vieka. Rad XLV, 128. — Izpravak k ovoj razpravi. Rad XLVIII, 222. — Nekrolog M. Mesića. Rad XLVII, 222. — Povjestnik Ivan Lučić, Trogiranin. Na uspomenu 200-godišnjice smrti njegove. Rad XLIX, 65. — Scriptores rerum chroaticarum pred XII. stoljećem. Rad LI, 140. — Biela Hrvatska i biela Srbija. Rad LII, 141. — Ruski historik Sergij Mihajlovič Solovjev. Nekrolog. Rad LIV, 160. — Hrvatska prije XII. vieka glede na zemljišni obseg i narod. — I. Zemljišni obseg. Rad LVI, 63. — II. Narod. Rad LVII, 102. — K. Grot i T. Florinskij o Konstantinu bagrenorodnom. Rad LIX, 201. — Aleksander Aleksandrovič Kotljarevskij. Nekrolog. Rad LX, 208. — Vacslav Aleksandro Maciejovski. Nekrolog. Rad LXVIII, 177. — Nutarnje stanje Hrvatske prije XII. stoljeća. — I. Društvo. Rad LXX, 153. — II. Crkva. Rad LXXIX, 135. — Besjeda u svečanoj sjednici prigodom otvorenja Strossmajerove galerije. Rad LXXXIII, 154. — Prilozi za poviest humanisma i renaissance u Dubrovniku, Dalmaciji i Hrvatskoj. I. Ivan Ravenjanin učenik Petrarkin dubrovački kancelar (1384—87) kano predteča humanisma u Dubrovniku. Rad LXXXIV, 135. — Šesti arheološki sastanak u Odesi. Rad LXXXVI, 122. — Nacrt hrvatske historiografije od 1835—1885 god. LXXX, 246. — Rugjer Josip, životopisna crta. Rad LXXXVII, 1. — Boškovićevi dopisi s različitim osobami. Rad LXXXVIII, 246. — Uvodni govor. U proslavu 25-ogodišnjice književnoga prieporoda. Rad LXXX, 1. — Dopisi između krajskih turskih i hrvatskih častnika. Starine XI. 76; XII, 1. — Novo nadjeni spomenici iz IX. i XI. vieka za panonsko-moravsku, bugarsku i hrvatsku poviest. Starine XII, 206. — Najstarija hrvatska cirilicom pisana listina. Starine XIII,

196. — Notae Joannis Lucii. Starine XIII, 211. — Dva nova priloga za poviest bosanskih Patarena: 1. Kard. J. Torquemade razprava proti bosanskim patarenom. 2. Rukopis bosanskoga krstjanina Radoslava. Starine XIV, 1. — L. Komulovića izvještaj i listovi (g. 1593—4) o poslanstvu u Tursku, Erdelj, Moldavsku i Poljsku. Starine XIV, 83. — Prilozi za geografsko-statistički opis bosanskoga pašalika iz XVII. vieka; putopis Frana Butrišića i Ivana Divnića od Šibenika do Hlievna i Skoplja god. 1574. Starine XIV, 173. — Izvodi za jugoslavensku poviest iz dnevnika Marina ml. Sanuda za god. 1526—1533. Starine XV, 177, XVI, 130. — Život Frana Lukarevića Burine. Stari pisci hrvatski. X, V. — Životopis Miha Bunića Babulinova. Stari pisci hrvatski XI, V str. Životopis Maroja i Oracija Mažibradića. Stari pisci hrv. XI, IX str. — Životopis Marina Burešić. Stari pisci hrv. knj. XI, XIII str.

* * *

Fr. Rački je obolel okolo novega leta za influencijo; pridružilo se je potem vnetje porebrice in naposled je prišla še tuberkuloza. Dne 13. februvarja t. l. ob 6. uri zjutraj je izdahnul svojo blago in veliko dušo. Vest o njegovi smrti je pretresla vso Hrvatsko in vzbudila obžalovanje ne le med ostalimi Jugoslavlani, temveč v vsem Slovanstvu, v vsem učenem svetu evropskem, in novine vse Evrope so naznanile vest o njegovi smrti ter kazale na pomen tega izrednega moža.

Sedanja večina hrvatskega sabora pa se je pokazala jako malenkostna ob tej priliki. Narodni zastopnik Fr. Folnegović je v saboru se spomnil v krasnem govoru smrti Račkoga kot jednega največjih in najzaslužnijih Hrvatov ter tudi njegovih zaslug na kulturnem in političkem polju, dokler je bil člen sabora ter predlaga, da se v zapisnik vbeleži globoko sočustvije radi izgube tega velikana, in da se to sočustvo naznani preč. kapitolu; potem da se položi venec na pokojnikov oder, da v dan pogreba naj ne bode seje, in da naj se sabor korporativno udeleži pogreba. No predsednik se izgovarja, češ, da pokojnik ni bil sedaj člen sabora, in pri glasovanju je bil Folnegovićev predlog odbit. Poleg opozicije je glasovalo za predlog le malo drugih členov.

V Dalmatinskem deželnem zboru pa so se hrvatska, srbska in italijanska stranka zjediniile, da se je odposlal izraz sožaljenja nad izgubo Račkoga.

Jugoslovanska akademija je takoj sklenila, da se pokojnik pokoplje na njene stroške; potem da kupi posebno arkado na pokopališču, v katero položi ostanke pokojnikove. Truplo so prenesli v dvorano akademije, kjer je Rački deževal s svojim duhom. Pogreb je bil 15. t. m. zjutraj. Udeležili so se ga akademiki, med njimi Jagić iz Beča: njim pridružila sta se švedski profesor iz Upsale in varšavski vseučilišni prof. Kulakovskij. Prišli so tudi zastopniki slovenski za Matico Slovensko, za Ljublj. in Celjskega Sokola. Došlo je mnogo visoke gospode. Barski arcibiskup Milinović se je dal zastopati po akademiku Tkalcíću. Poleg raznih društev udeležilo se je obilo, obilo občinstva in naroda.

Pred akademijo je govoril akademik prof. dr. Marković. Sprevod v prvostolno cerkev je trajal 1 uro, na pokopališče so prišli proti 12. uri predp. Tu je izpregovoril najprej član akademije Tade Smičiklas, potem v imenu zjedinjene opozicije dr. Aleks. pl. Bresztyenszky, nato Slovenec Koblar v imenu „Matice Slovenske“, in dr. Kušar za Ljub. „Sokola“, za njim pa nemški prof. Upsalskega vseučilišča v Švedski, g. Lundell in naposled prof. Kulakovskij. Vsi ti govori so označevali vrline pokojnikove in so z ginljivo besedo pretresali občinstvo. Mnogoštevilne so brzojavke, s katerimi so od raznih slovanskih narodov poslali izraženje sočustvija. Učena in razna društva,

rodoljubi in drugačni veljaki v teh izraženjih kažejo na velik pomen Račkega in njegovo veliko izgubo. Grof Ignatjev je brzojavil v imenu Slavjanskega Blagotvornega Obščestva v Petrogradu. Veliki knez Konstantin je brzojavil v imenu Petrograjske Imp. akademije. Knez Nikola I. je poslal veči telegram, v katerem pravi: „Iskreno sučustvujem v žalosti hrv. naroda, koja nam je zajednička. Na narode dejstvuje, okuplja ih i otvoreni grob velikijeh ljudi kao i slovo i djelovanje za života im“.

Biskup Strossmayer v posebnem listu do svojega svečeništva kaže na vrline Račkega, a tudi na to, da je pretrpel mnogo muk vsled nezadovoljnosti in sovraštva; no, pristavlja, saj še Božja modrost in sam Spasitelj je moral trpeti. Strossmayer pravi, da kar je on izvršil, je „bolja polovica vsega tega misel Račkega, njegova zasluga i njegova slava“. Čim pozneje, tem bolj bodo znali po dostojnosti ceniti zasluge Račkega.

„Obzor“ zaporedoma priobčuje brzojave, pisma, novinarske izjave o pokojnem Račkem. V obče dostojno pišejo tudi tuje novine o Račkem; jedino madjarska stranka in hrv. madjaroni pozabili so dostojnost in čustvo humanosti. To pa slavo Račkega le poveljuje.

Deželni zbori pa koalicija.

Razni politiški modrijani vidijo v državnozbornski koaliciji posebno ugodno in srečno sestavo. Zato so jo hoteli vdomačiti v sedaj završeni sesiji tudi po deželnih zborih, in sicer tam, kjer so zastopane razne narodnosti. Koalicija ne pomenja bistveno nič drugega, kakor da bi zastala vsa narodna in politiška vprašanja, dostajajoča se ustavnih in historijskih prav specijalno slovanskih narodov. Koalicija, uvedena v deželne zastope, bi torej imela namen, kakor v državnem zboru, takó tudi po teh zastopih zatreti vsako namero o pretresanju nacionalnih in važnih politiških vprašanj. Taka namera bi imela svoj smisel, ko bi se bilo uže rešilo vsaj narodnostno vprašanje; potem bi se vsaj historiška vprašanja mogla začasno odložiti. Narodnostnega vprašanja pa niso rešili in ga niso hoteli rešiti. Ravno to pa je za slovanske ali, recimo stvarneje, za negospodovalne slovanske narodnosti, glavno in neizogibno, ker jim gre za obstanek ali neobstanek. Zato se narodnostno vprašanje vsiljuje tudi v deželne zборе, in nobena koalicija pri sedanjem položenu in zajedno pri sedanjem področju deželnih zborov tega ne zabrani in ne more zabraniti.

Narodnostno vprašanje bi ne smelo spadati v deželni zbor cislitavske polovine cesarstva zaradi narodno pomešanih pokrajin, ali, dokler ni rešeno, se vsiljuje, kamor more, da se le oglasi, in tako se je pokazalo tudi sedaj, da koalicija je onemogla v svoji nameri, tudi le začasno zatreti narodnostno vprašanje. Sicer pa je bila posebna ironija v tem, da po raznih deželnih zborih niti nemške stranke, ki so v koaliciji, niso se držale koalicijskih namer.

Koalicija hoče ščititi doseđanje politiško in nacionalno posest; tu bi mislili, da se noče dotikati niti

politiškega osobja in da poslednje pusti tam, kjer je, in kakor je bilo do koalicije. Nemška liberalna stranka je pa te dni zahtevala, da naj se n. pr. odstrani sedanjí deželni predsednik bukovinski, ker po njenem mišljenju ne odgovarja koalicijskim nameram, pravilniše, gospodstvu nemško-židovske manjšine v dež zboru bukovinskem.

Nemška liberalna stranka, ki je glavni vzrok, da se ne rešijo ne ustava, ne historiška prava, razglašá načelo o olrnanjenju sedanje politiške in nacionalne posesti, ker jej to jamči nadaljnje gospodstvo v cislitavski polovini; kjer koli pa zapazi kako zapreko svojemu gospodstvu, takoj ruši smisel tega načela ter terorizuje vladó in občinstvo, dokler ne doseže svojega namena.

V obče se je pokazalo po deželnih zborih, da koalicija hoče utrditi pred vsem nemško-židovsko stranko, in so v tem pogledu Poljaki in pa skupni konservativci le sredstvo za namen.

Koalicijo so po deželnih zborih hvalili kot državniški modro sestavo, in nemško-židovska glasila so razglašala nepatrijotičnimi vse te stranke, katere niso hotele priznavati pomena koalicije.

Narodi in stranke so vznemirjeni; posebne vrste državniki pa dokazujejo, da pomirjenje doseza in doseže ravno koalicija. Tu se ponuja narodom pač napačen lek. Narodi so nezadovoljni vendar zastran tega, da se jim odtezajo ustavna in historiška prava, in jedino podeljenje teh prav more pomiriti iste narode, ne pa to, da se jim to podeljenje odlaga na poznejše, nikomur ne poznane dobe.

Te stranke in ti zastopniki, ki so se tudi po deželnih zborih oglašali za ta prava, opozarjali so le na pravi lek, s katerim je možno stalno ozdraviti avstrijske narode. Če ne vidijo oni v koaliciji pravega in primernega sredstva, vedejo se najlojalniše ter ne zaslužijo različnih pridevkov, s katerimi jih obklada sosebno nemško-liberalno novinarstvo.

Lojalne slovanske stranke ne morejo ne v državnem zboru, ne po deželnih zastopih sprejeti načel koalicije, dokler se ne podelé narodnostna in historiška prava v polni meri. One zaresno opominjajo na glavno zadačo, katero imajo avstrijski državniki; in ta opomin je toliko važnejši, kolikor bolj je sedaj zagotovljena doba zunanjega in občega miru. Gospodovalne stranke ne privolé same ob sebi nikdar v pravično izvršenje ustavnih in historijskih prav; te bi hotele imeti za vse čase koalicijo, kakoršna se je sestavila letos v Dunajskem parlamentu. Boritve opozicijskih slovanskih in vseh lojalnih strank delujejo pa na to, da bi prodrlo spoznanje med državniki in do najvišjih mest, da narodom je potreba podeliti njih ustavna in historiška prava preko vsake koalicije, ali, kar je vse jedno, preko vseh gospodovalnih strank. Lojalni narodi, ki so v defenzivi in torej po mišljenju ali tudi formalno v opoziciji, ne želé drugega,

kakor da bi nastopila taka vlada, ki bi tudi proti volji sedanjih koalicijskih strank čim preje tem bolje podelila narodom, kar jim gre, ter takó zadovoljila te narode, s tem pa tudi utrdila državo. V tem smislu je treba umeti tudi upor proti nameram, da so hoteli pri seda-

njem zasedanju sestaviti take koalicije, kakoršne bi odgovarjale koaliciji državnega zbora. Kje tiči prava modrost in lojalnost? Bodočnost dokaže, in, če ne bode prepozno, mora dokazati, da prava državniška modrost je le v sedanjih opozicijskih strankah.

Iz poezij J. Stritarja.

Pri okni.

Pri okni sva molče slonela,
Sladko je kos v goščavi pel;
Sladko je v cvetji seč duhtela,
Ki mrak jo tibi je objel.
Na polje hladna rosa pada,
Po nebi vnema zvezd se žar;
Ljubezen diha zemlja mlada,
Ljubezen diha vsaka stvar.

Molče ozre se ona na me,
Molče ozrem se jaz na njo;
Oko z očesom mu se vjame
In z usti usta se vjemo.

Izvirnik.

При окні.

При окні сва молча слонела,
Сладко м кос в гнчаві пїл;
Сладко м в цвїтї сїч духтєла,
Кїй мрак м тихїй м обїл.

На полє хладна роса пада,
По небї внєма звїзд сї жар;
Любєзєн дыха зємля млада,
Любєзєн дыха всакї ствар.

Молча озрї сї она на-мє,
Молча озрїм сї я на нї;
Око з очєсом му сї вїамє
И н з устї устї сї вїамє.

М. А. Ламурскій.

У о к н а.

Мы молча у окна стояли,
А сладко дроздь намъ въ рощѣ пїлъ.
Травы въ цвѣтахъ благоухали,
Когда вечерный часъ пришелъ.

Роса же падаетъ по полю,
На небѣ звѣзды ужъ горятъ.
Любовью дышетъ все весною,
Чаруетъ все та благодать.

Она меня тутъ поглядѣла,
Я молча на нее смотрѣлъ;
Въ глазахъ любовь она урѣла,
И цѣловать тебя я смѣлъ.

Фр. Целестинъ.

Srca so nam otrpnela!
Ali se samo mi zdi?
Zima duše nam objela!
Ali se samo mi zdi?

Tiho sebi govorimo:
„Vsak za sebe, Bog za vse!“
Modro, tiho pa molčimo,
Če se žrtve oglase.

Časi pa se res glasimo,
Da se čuje do nebes:
„Čaše polne povzdignimo!“
In povzdigamo jih res.

Pa vse to naj le še bode!
Srca tu se ne trde,
Tu za rod se kaj dobode,
Pa zabavice za se.

Ali bratje so med nami,
Gluhi so za rod in dom.
Njih zabava ne primami,
Ne vele ni: „Dal že bom!“

Srca so jim otrpnela.
Za se, za se le žive.
Njih ljubav ne bo ogrela,
Duše so za rod nemé.

To so dušonemele,
Gluhe za rodu gorje.
Zima srca je objela,
Za se, za se le žive.

Cvet naroda, Bogu hvala!
Mili naš slovenski ljud,
Sta nam zdrava še ostala,
Vneta sta za žrtve, trud.

Duša ni nam otrpnela:
Rod je zdrav, za dobro vnet.
Zima je le to nam vzela,
Kar je bilo — prazen cvet.

— st —

С р ц у.

Srce moje, ti si u zatvoru,
U tajni te sudbina oziđa;
Bistre oči to su ti prozori —
Zalud kucaš prsa bez prekida.

Na dvor izaš ni je ti moguće,
Jere bi se odjek zamamilo,
I tako si od pravni vrhuće;
U prsima ti najveća silo.

„Razložiti jesu tvoji svijeti,
„O čovjече sve ti to priznajem;
„Ali želja moja isto lети.
„A na mjestu istome остајем.“

„Prsa tvoја, слаби јесу шанци,
„Мојом силом на мах њих оборим.
„Па и да ме стегну јаки ланци;
„И њих знадем длаком да претворим.“

„Што пожелим, све то моје бива, —
„Кад сам тужно и ти плачем тада, —
„Тајна свака у мени се скрива,
„Благајник сам весеља и јада.“

„Док си д’јете, ја те искром будим,
„Све на игру, и на стазу равну;
„Ти све чиниш само што ја жудим;
„Не кажем ти никад судбу тавну.“

„Кад одрастеш, ступам с тобом тада,
„Водећи те лекад л’јепој нади,
„Некад опет к јазу пуну јада; —
„Без мог знања ништа се не ради.“

„У љубави, ја по среди ступам,
„У жалости једнако се смијем;
„Час по лакше, час по јаче лунам,
„Сад те сладим, сад те опет тругем.“

Srce moje, vidim da je tako;
Pa te molim: mirno uvijek буди,
Paј ми uvijek слути, а не пак —
Здраво куцај цару војних груди.

Не допуштај сузи да испане
На очима, да нив лице рони,

У весељу прати моје дане,
Жалост, тугу, све од себе гони.

У Бару (Црна Гора), 1894.

Мило Јововић.

Uspomene.

Ja ti, brajne, bijah sretan,
Tuj na zemlji bijah blažen,
Ah, sa svojim zlatom milim,
Ah, sa svojom Milkom zlatom — —

Ja sam je ljubio, ljubio sam je
Kakono care krunu sjajnu,
Kakono junak djelo slavno,
Kakono svetac slasti rajske — —

Njojzi sam bdio, njojzi snio,
Pjesni joj pjevò, suze lio,
Milici sve sam žiće žio,
Štono sam bio, njojzi bio — —

Imao borit se mnogo sam,
Borio vazda se sladko sam;
Misleći na nju, borba svaka
Igra mi kanda bijaše laka — —

Što li su jadi, što li vaj,
Nisam znao, jere sam znao:
Višnji mi, Milku, sreću, dao,
Tude na zemlji dao mi raj — —

Ja sam joj pjevao,
Ona me hvalila,
Ja sam je grlio,
Ona me ljubila.

Ja sam joj pjevao,
Nisam joj lagao:
Kako sam ćutio,
Tako sam slovio.

Ona me ljubila,
Ja sam je grlio,
Ona me hvalila,
Ja sam joj pjevao:

„Koli si krasna,
„Angele moj!
„Za to te slavim,
„Angele moj.

„Koli si mudra,
„Angele moj!
„Za to te cijenim,
„Angele moj.

„Koli si dobra,
„Angele moj!
„Za to te ljubim,
„Angele moj“.

Ona me hvalila,
Ona me grlila,
Liepo me hvalila
Ljepše me korila:

„Dosta si meni pjevao,
„Dosta si Milicu slavio;
„Dosta je meni, da si moj,
„Pjesni mi drugoj drágoj poj.

„Druga ti drága Hrvatska,
„Toli je divna — nesretna:
„Njojzi, Dragane, pjesni poj,
„Srce, dušu daruj njoj.

„Tama će mrka minuti,
„Zora će jasna sinuti —
„Divni će, dični planuti boj,
„Hrvat će opet biti svoj — —“

Kada mi tako zborila,
Kanda mi zborila božica,
Ja sam se čuđom čuđio,
Svome se raju divio:

„Kazuj meni, srce moje milo!
„Krasno, divno što bi pramaljeće,
„Kazuj meni, što bi ono bilo,
„Da mu resom čarno nije cvieće?

„Kazuj meni, dušo moja mila!
„Krasna, divna što bi mlada ljeta,
„Kazuj meni, što bi ona bila,
„Da im resom ljubav nije sveta?

„Kazuj meni, rajska moja vilo!
„Krasno, divno što bi žiće moje,
„Kazuj meni, što bi ono bilo,
„Da mu žićem žiće nije tvoje?“

I zagrlih zlato svoje,
I poljubih trista puti,
I zagrli Milka mene,
I poljubi trista puti — —

„Ljubiš li, dušo, me?“
„Ljubit ću vazda te“
„Jesi li moja?“
„Tvoja, tvoja — —“

Minula kadno za tim strast,
Ostala divna, rajska slast,
Milka me opet poljubi,
Sladjanim glasom veli mi:

„Drugi mladići slobodni,
„Ali si, Dragane, vezan ti:
„Zar li je ljubav, dragi mi Drago,
„Od slobode draže ti blago?“

„Svega svieta da sam vladar,
„Sviju carstva da sam car,
„Svijet sav bi, silna carstva
„Malen tebi bio dar — —“

Srce ljudsko, štono želi, žudi,
Da ne stiže tere malo slada
Pod nebesi, more ima jada,
Tomu mnogo udes kriv je hudi.

Al su više sami krivi ljudi
Zlobom crnom, što svijetom vlada
Dobro srce, čista duša strada
S crne zlobe, svetcu grob se sudi.

Zla najviše ljudske tare grudi,
Ter nevolje ima, žedje, glada,
Ter s visine sretnik u prah pada,
Jer su ljudi često, često ludi.

Minulo zdravlje, došla bol,
Moje mi zlato patilo tol;
Zaman kleo sudbu sam kletu,
Zaman molio pomoć svetu.

Minulo zdravlje, došla bol,
Moje mi zlato patilo tol;
„Ljubavne boli“, rekoše,
„Kako su došle, minut će“.

Minulo zdravlje, došla bol,
Moje mi zlato patilo tol;
Dokle mi ona plakala,
Družba se njojzi smijal —

Minulo zdravlje, došla bol,
Moje mi zlato patilo tol;

Više ne pati, sladnano snije,
Hladna ju zemlja mladjanu krije.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Odmevi franko-ruskih praznikov.

Osmošolci Kaluške gimnazije — vaš pokorni sluga
je njih klasni nastavnik — odposlali so svojim franco-
skim prijateljem-bratcem naslednji plameni i srčni pozdrav:

Нашимъ французскимъ друзьямъ.

Мы шлемъ¹⁾ во Францію отвѣтъ²⁾ друзьямъ далекимъ
На задушевные ихъ рѣчи³⁾ и слова.

Какимъ они теперь⁴⁾ проникнуты⁵⁾ высокимъ
Значеніемъ, и какъ летить молва⁶⁾,
Стоустая молба летить про нихъ по свѣту!
Совились двѣ націи для счастья⁷⁾ и добра.
И чутко⁸⁾ внемлетъ⁹⁾ міръ¹⁰⁾ ихъ сильному совѣту¹¹⁾
И ждетъ¹²⁾ отъ дружбы¹³⁾ ихъ желаннаго¹⁴⁾ утра,
Когда великую задачу¹⁵⁾ христіанства,
Что¹⁶⁾ имъ судьба старалась¹⁷⁾ указать,
Онѣ рѣшатъ¹⁸⁾ путемъ¹⁹⁾ любви и постоянства²⁰⁾:
Возмогутъ вѣчный миръ народамъ даровать.

Мы отъ души Вамъ жмемъ²¹⁾ протянутую руку!²²⁾
 Въ насъ общесъ²³⁾: равно къ познанью мы идемъ
 И одинаково мы вѣруемъ въ науку
 И одинаково мы мира ждемъ²⁴⁾.
 И дружба²⁵⁾ чистая-ясна предъ цѣлымъ свѣтомъ,
 И мира яркая горитъ уже заря.
 Ура! на вашу рѣчь гремитъ²⁶⁾ у насъ отвѣтомъ²⁷⁾:
 За Русь, за Францію, за Русскаго Царя!

¹⁾ Pošiljamo, ²⁾ odgovor, ³⁾ govore, ⁴⁾ sedaj, ⁵⁾ prešineni, ⁶⁾ sluh, slava, ⁷⁾ radi sreče, ⁸⁾ čutljivo, ⁹⁾ zvesto sluša, ¹⁰⁾ svet, ¹¹⁾ pomenkovanje, ¹²⁾ čaka, ¹³⁾ prijateljstva, ¹⁴⁾ zasluženega, ¹⁵⁾ nalogo, ¹⁶⁾ katero, ¹⁷⁾ trudila se — studebat, ¹⁸⁾ razvozljajo, izdelajo, ¹⁹⁾ potom — s pomočjo, ²⁰⁾ vstrpnosti, ²¹⁾ protegneno, ²²⁾ splošno, ²³⁾ = ¹³⁾, ²⁴⁾ stiskamo, ²⁵⁾ pričakujemo, ²⁶⁾ grmi, odmeva, ²⁷⁾ odgovorom.

Kakor vidite, moji mladi prijatelji, jaz govorim resno brez vsake ironije — so „fantje od fare, katerim ni pare“, kar bi jaz porusil — безприятны. Letajo nekako visoko, pa naj letajo, dokler jim še proza vsakdanjega življenja ni pristigla perutov.

Was vom Himmelslicht umflossen
 Und gewiegt vom lauen Wind,
 Einem Wald die jungen Sprossen
 Und der Schmuck der Blätter sind:
 Das seid ihr der Welt, o Kinder!
 Ihr empfangt der Sonne Kuss,
 Wiegt euch noch in Himmelslüften,
 Die der Stamm entbehren muss!
 Ihr allein noch singt uns Lieder
 Lerchengleich im Morgenrot;
 Ihr allein noch lebt Gedichte —
 Schweigen ist der Rest und Tod.

Tako pravi pesnik angleški v prevodu Marksa. Po mojem je to slika divna, nebeška . . .

Priredil Božidar Tvorcov.

M. M. Antokolskij,

ruski kipar na Berolinski umetniški razstavi.

(Češki spisal dr. Šnajdauf v „Nar. Listech“).

Berolinska umetniška razstava bila je po štiri-mesečnem trajanju nedavno (1893) zaprta. Malo pred tem razdeljene so bile cene. Prva cena za kiparska dela, velika zlata medalja, prisojena je bila ruskemu kiparju M. M. Antokolskemu. Navada je odlikovati samo jedno delo ter je s tem proglasiti najboljim, no razsojevalci so bili v stiski, kateremu od obeh velikih kipov, ki ju je razstavil ruski mojster, bi dali prednost, ali Petru Velikemu ali pa Kristu pred sodbo ljudstva, — obe deli ste uže na svetovnem glasu — zato so storili izjemo ter prisodili prvo medaljo obema kipoma h kratu. Z razsodbo Berolinskih razsojevalcev končano je glasovanje o tem, kdo od sodobnih kiparjev je največi mojster: danes moremo konstatovati, da pripada prvenstvo po jednoglasni sodbi evropske kritike Rusu Antokolskemu. Vse razstavne jurijske (sodišča), katere so bila dolžne soditi o delih tega mojstra, izrekle so mu — jednak poklon. Glas Berolinske porote bil je prav za prav uže samo akt formalnega glasovanja; smelo se je pričakovati, da pojde oficijalnim kritikom Berolinskim za to, da bi postavili v prijazno luč pred vsem — svoje lastno dobro ime. Na lanskim velikim mednarodnim razstavim Monakovski, kjer je pisatelj članka imel v prvi priliko spoznati ruskega mojstra na dva in dvajsetih najboljših

umotvorih njegovih, prisojena je bila Antokolskemu tudi prva medalja; neki nemški kritik (v časopisu „Kunst-chronik“) izjavil je z res redko nepristranostjo, da zlata medalja, prisojena Antokolskemu, pripada *jednemu po jednemu iz razstavljenih njegovih del*. Referent najimenitnejšega umetniškega lista nemškega: „Zeitschrift für bildende Kunst“, razpravlja o mednarodni umetniški razstavi Monakovski, ni se bal napisati, da je uže po zbirki umotvorov Antokolskega ta razstava postala — za vselej znamenita.

No motil bi se, kdor bi menil, da so morda Nemci Antokolskega — našli. Novejši nemški pospešitelj njegove popularnosti, neki g. Viljem Henckel, kateri zna malo ruski, prizadeva si sicer v svojih člankih (v septembrovem zvezku lanske „Kunst unserer Zeit“ in pa nedavno v „Über Land und Meer“) vzbuditi mnenje, kakor bi bili pravični Nemci prisiljeni vzeti v svojo zaščito genijalnega ruskega mojstra proti lastnim mu rojakom, kateri ga v svojem „barbarstvu“ ne morejo razumeti, no isti g. Henckel se ne sramuje s svojimi „studijami“ naprosto izmikati znamenitega umetniškega kritika ruskega Stasova ter citovati ne morda samo njegovo poročilo, ampak tudi — ocene o novem ruskem kiparstvu, sosebno o Antokolskem, katere so bile objavljene v „Věstniku Jevropy“ uže 1883. l. (Naša skulptura za poslednjih 25 let) — ne da bi navedel vir.

Predno je prišel Antokolskij na Monakovsko razstavo, imel je uže največja odlikovanja iz Pariza, Londona, Rima, da ne govorimo o Petrogradu, kjer je njegova umetniška karijera kar najslavnejše začela pred 23 leti. Uže na svetovni razstavi Pariški 1878. l. bilo je jako jasno priznано njegovi umetnosti prvenstvo v Evropi: mednarodno sodišče sestavljeno iz umetnikov-delegatov posamičnih narodov, prisodilo mu je prvo ceno, odločeno za najboljšo skulpturo na celem svetu. Šest let pred tem naročila si je uprava Londonskega kensingtonskega muzeja odlitek prvega velikega dela Antokolskega kipa Ivana Groznega (glej sliko v „Světozor“ l. 1886. št. 6 in pa 1890. l. št. 4), vsled katerega je tridesetletni mojster nakrat „čez noč“ iz ubogega preganjanega in malouvažnega kandidata „akademištva“ postal mož svetovnega imena, „ponos Rusije“, kakor pravi Stasov, zaradi slavne svoje zbirke najznamenitejših skulptur vseh vekov in narodov.

Bilo bi preobširno na drobno naštevati vse počasti in dostojanstva, katere so bila do najnovejše dobe prisojena največjemu geniju kiparstva, kar jih je bilo rojenih od Michelangelove dobe. Tudi ni tukaj na mestu citovati morda samo posebno karakteristične izreke evropske kritike o pomenu tega ruskega mojstra v sodobni kiparski umetnosti; pripomnimo naj le, da je dopisnik Londonskih „Times“, pišo o ruski umetniški razstavi v Parizu 1892. l. izrekel nadejo, da se bodo francoski kiparji učili od Antokolskega, kako naj se proučava živa priroda, kajti na njem vidijo, kako ogromen učinek utegne imeti navdušenje, izvirajoče iz tega studija . . . A najboljši in novejši francoski kiparji, osobito Barrias in Mercié, katerih prvi je bil 1882. l. uže davno slaven po svoji zanosni skupini „Spartakova prisega“, ter jednako zanosnem „Prvem pogrebu“, drugi pa posebno po skupini „Gloria victis“, katere sta vendar mojstra, kakor pravimo „prvega reda“; dovolj je samo bežno pregledati luksemburško palačo v Parizu, da zadobimo francoski skulpturi ves respekt.

Oba kipa Antokolskega, odlikovana v Berolinu,

„Peter Veliki“ in „Kristus pred sodbo ljudstva“, sta izmed najmlajših mojstrovih umotvorov. Prvega izdelal je takoj po Ivanu Groznem 1871. l. v Rimu, drugega pa dve leti kasneje. Oba sta prišla, kakor uže rečeno, na evropski glas, sosebno ko sta bila razstavljena na svetovni razstavi v Parizu 1868. l. Petra Velikega poslal je Antokolskij v Berolin v gipsovem (sadrenovem) odlitku, Krista pred sodbo ljudstva pa v repliki od belega kararskega marmorja. Na predlanski Monakovski razstavi bil je uže gipsasti model Petra Velikega bronasto natrt (pobarvan), Kristus pa izdelan od temnejšega modro nadahnenega marmorja. Oba ta dva umotvora sta za tvorbo Antokolskega posebno karakteristična; vsak teh tipično zastopa po jedno od obeh temeljnih smerij umetniške fantazije mojstrove, kateri deliti galerijo njegovih del v dva zanimiva, proti sebi obrnena tabora: Peter Veliki znači herojsko smer njegovega tvoriteljnega predstavljanja (vobraževanja), Kristus pa filozofsko smer, smer pasivne kontemplacije; na obeh teh dveh postavah pa — kakor na vseh tvorbah Antokolskega — zdi se, kakor bi ležalo nekaj sivega, sličnega posebnim severnim meglam, kar se stoprav pri bližem, pozornejšem vglobljenju očesa in duha v delo razplina nekako samo po sebi ter se javlja kakor globoka nikdar poprej neobčutjena poetiška krasota . . . To je oni tožni opar nad genijalnim-umetniškim delom, kateri je vedno lasten umetnikovi duši; v tem slučaju je to važna, k melanholiji nagibajoča se ruska duša.

Misel vpodobiti Petra Velikega obšla je Antokolskega sočasno, ko je začel delati Ivana Groznega. Mikali so ga vedno protivni (protipoložni) si značaji. Kmalu po Petru začel je delati Krista, zajedno pa se je uže bavil s postavo — *Mefistovo*. Antokolskij je globok mislec, pravi filozof, kateri vklada svoje misli v marmor in bron ter more vsaki resnici in tudi oni, katera največ kontrastuje z najobjavljenjšim mu mišljenjem, pogledati trdno v oči. Peter Veliki zanimal ga je baš z nasprotnim od tega, kar je našel v Ivanu Groznem, in kar je vpodobil v njem tako eminentno, kakor se še nobenemu kiparju ni posrečilo doslej, namreč čutno silo bolnega človeka: Peter ga je zanimal vsled svoje kipeče zdrave moževnosti.

V avtobiografskih spominih svojih, katere je 1887. leta objavil v „Věstniku Jevropy“ (iz avtobiografij), piše Antokolskij, kaj je tako vabilo njegovo umetniško domišljijo k Petru Velikemu; delal je namreč skoro vse — in s početka v jako težkih razmerah! — iz lastne inicijative; umetniških konkurzov, kateri na neki način niso odgovarjali njegovemu duhu, pri katerih bi bil moral zatajiti umetniško svoje preverjenje, individualnost svojo, ni se udeleževal, v tem videl je svojo umetniško čast. Piše: „Hotelo mi se je v Petru Velikem izraziti mogočno silo ruskega samoderžva. Nenavaden v vsakem pogledu, ni bil Peter Veliki jeden človek, ampak „odlitek“ nekoliko ljudij zajedno; pri njem je bilo vse neobičajno: rast nenavadna, sila nenavadna, razum nenavaden. Kot administrator, kot vojvoda — v vsem je bil mož nenavadne mere. Tudi strasti in krutost njegove bile so neobičajne. To je bil sin svojega časa; rodbina njegova bila je vsa Rusija; njo jedino je ljubil, a ljubil jo je po junaški; on jo je ščitil, kakor orel, noseč svoje mlade na krilih ter zastavljajoč prsi svoje nevarnosti. Bil je buden stražnik, pripravljen braniti, no pripravljen tudi napasti sovražnike, pri najmanjši

njih grožnji. Peter I. bil je iz teh redkih ljudij, kateri skrbé, da bi nesrečo prehiteli . . .“

Pri studijah, katere je delal o Petrovem značaju, obžaloval je Antokolskij, da ni našel spisa, v katerem bi bil veliki reformator Rusije presojen objektivno; pritožuje se — kar je za njegovo umetniško zamišljanje (konceptovanje) jako *značilno* — da zgodovinarji Petrove dobe razumevajo svojo zadačo na sploh kakor odvetniki, jeden vidi na Petru samo senco, drugi samo svetlo, nikdor pa si ne prizadeva načrtati Petra, kakoršen je bil: s svetlom in senco njegovega značaja. Na postavi Petrovi, katero je izdelal potem popolnoma samostalno, interpretuje značenje tega velikega ruskega človeka scela *po svoje*, pozna se, se ve da, da je umetnik, vzvišen nad vsako jednostranost, ter da more biti popolnoma pravičen. Ta pravičnost, objektivnost, ni morda z umetniške strani zgodovinska hladnost, nasprotno, ona je prava tajnost mogočnega vtisa mojstrovega dela: kip Antokolskega je faktični Peter Veliki „redivivus“. O kipu Ivana Groznega napisal je Stasov, da je to prvi živi človek v ruski skulpturi; o kipu Petra Velikega moremo reči, da je to *prvi živi junak v moderni skulpturi*.

Sliko kipa Petra Velikega prinesel je česki „Světovzor“ 1886. l. (št. 6).

Grandiozna postava Petrova v nadživotni velikosti kipi smelo na obsekanej skali, katera je tukaj odbrana mesto obligatnega arhitektoničnega podstavca. Zdi se, da se v ta skalnata tla zariva zgodovinska, grozna palica Petrova pod energičnim, veliteljskim pritiskom mogočne, naravnost elektrizirajoče desnice, ki je obrnena nazaj ter tvori s palico mogočen vogel; ta zgovorni razmah ravno na palici počivajoče roke najbolj prispeva k frapantni iluziji *pogiba postave*, katerega poleg lahkega, prožnega razkročenja nog v mogočnih, a vendar elegantno se nosečih škornjih karakterizujejo močno naprej vsprožene živo kipeče prsi, kakor tudi ponosno vznese in s celim izrazom v določeno mesto naprej zbrana glava, na kateri sedi po dolgoma, rekli bi „energično“ slavni trovoglati, pri Poltavi prestreljeni klobuk. Tudi živo zganjeni kraji elegantne mehke vojaške suknje v pasu dvakrat obvezane z bogato tresasto šerpo — kakor so se nosili vojaški dostojanstveniki v prošlem stoletju, — efektno kaže toliko s svojim razvetjem, kakor tudi s tem, da se prisilno prilaga telesu, da postava stopa naprej ter da stopa kljubu vsej neugodnosti časa, kljubu vsem zaprekam zmagonosno naprej . . .

Kako hvaležna zadača, slediti do podrobnosti vsakej potezi in potezici te strogo veličestvene, celó trde, a vendar lične, v resnici junaške postave, na kateri — kakor je dovtipna dama, kateri je pisatelj pokazal več fotografijo kipa, pripomnila prav dobro — „pač vsak gumb govori!“ Nehoté se spominjamo Shakespearovih besed: „Vsak palec kralj!“

Podrobnejše ocene umetniških sredstev, s katerimi je ruski umetnik dosegel tako elementarni učinek, da se pred njegovim Petrom I., kateri stopa proti vam, nehoté umikate v spoštljivosti in v — strahu, ne moremo pač na tem mestu podati. Kar je Antokolskij pred očil svetu, je izvestno oni mož, ki je zadoščal zadači, katero je literarni kritik ruski Dobroljubov označil tako le: „Peter je deloval popolnoma v narodnem duhu, približujoč svojo domovino Evropi ter trebeč iz nje, kar so Tatarji zanesli azijatskega vanjo“.

Zanimivo bilo je na Berolinski razstavi prisposodljati kip Antokolskega s kipi slavnih nemških množ,

kateri so bili razstavljeni v vogalih iste dvorane — v pravem krilu prostranega vestibula razstavne palače. Bila sta Pfulova kipa „Bismarcka“ in „Moltkeja“ in pa Manthe-jev kip „cesarja Friderika“ ter Brunovljev „Albrecht I. Meklemburški“. Peter Veliki dvigal se je uprav v sredi ob stranski steni med cesarjem Friderikom in Moltkejem. Imenovani kipi neznatnih nemških mojstrov, kateri ustrezajo pač samo luksurijsni potrebi vladajoče gospode, nestrpne, da vidi osnovatelje svoje slave z umetniškimi sredstvi ovekovečene, zdeli so se ti kakor okvirna, nalašč aranžovana dekoracija, v kateri se ima bolj izticati — umetnost ruskega mojstra. Oko ti je zares nehoté blodilo od vogala do vogala razstavne dvorane ter vračalo se vedno zopet k središču, katero je bila kipeča, razgrevajoča, elektrizujoča postava Petrova v kolosalnih razmerah, ter primerjalo, kako nevarno je pač za okrajne veličine, če so uvedene v družbo faktičnih veličin!

Na kipih nemških opazate, kako sukno imajo, kake črevlje; vidite, da je piklhauba delana s pieteto, da pod njo v stran molé ušesa; konstatujete, da ni umetnik zabil na noben šiv na suknji; da so vse gumbove luknje v redu, da je na traku za rede, ki se skoro nov razpenja čez prsi, poznati celo vlakence, da je znak šarže na ovratniku strogo po modelu; sledite še nehoté tem in tem v oči padajočim zgibom obleke, na mestih, na katerih se dotika obuvata in — vse vaše zanimanje na kipih je izcrpano . . . Ne vrnete se več k njim, ker ste z njimi uže popolnoma obračunali. Niti na misel vam ne pride, da bi pod temi, skrbno delanimi vojaškimi suknjami, pri Moltkeju pod plaščem — pod temi temeljitimi črevlji in pod temi piklhaubami — Moltkejeva ima tudi še perje po vrhu, — iskali tudi kakega — človeka, kajti umetniki vas niso nanj opozorili; česar pa v umetniškem delu ni, tega tudi ne iščemo v njem. Ves vaš užitek jednak je temu, ako se na ulici ustavite pred razstavnim oknom ter si pregledate v oči bijočo, na leseni kostri razstavljeno novo obleko. Kak zgodovinar nōš (ali krojev), ali pa kak za svoje roko-delstvo s celo dušo vnet krojač postoji morda z velikim navdušenjem čez sto let pred temi izdelki sočasne monumentalne nemške umetnosti! Zanimalo jih bode baš to takó in takó prikrojeno in takó in takó dekorovano blago za obleko, ne bodo se pa brigali za to, kar je *pod tem kostumom*. Nam, kateri stopamo z drugim zanimanjem pred izdelke plastike, nehoté prihaja na misel: ako bi slekli otrple postave Friderika III., Moltkeja, Bismarcka in Albrehta I. Meklemburškega (kostumova vnanost tega, zgodovinska, je od ostalih se ve da različna), imeli bi pred seboj štiri *manequine*, pupe iz ateliev, po katerih so bili kipi vmeseni ali pa štiri umetnejša vešala za obleko. Pač še preveč čutimo — kar je za umetniško delo vedno usodepolno — da razne te nuance gumb ali finih pregibov obleke na kipih niso bile provzročene živimi telesi, oziroma niso bile genijalno z živih teles zajete, ampak bile so s trudom po dolgem skušanju na manequinu izmišljene. Salonske rokavice, v katerih se nam predstavlja Bismarek, indiskretno izdajajo, da nikakor niso napolnjene z mesom. Težke sablje, katero vidimo v Friderikovi desnici, očevidno ne drži človeška moč, ampak je oprta na nekaj trdega — mrtvega. Itd.

Opazujmo pa Petra od Antokolskega! Ves je odet: razven prave roke, katera drži palico, ni na njem ni

mesteca obnaženega (golega); leva roka tesno prilegla k sablji ter stiskajoč cev dalekogleda je v teški „švedski“ rokavici; celo vrat je ovit z gubastim ovratnikom; Peter ima tudi trak za rede čez prsi, ima tudi redovo zvezdo; škornji nosijo ostroge, na njih so zaklopke (Schnallen); gubasta šerpa, za katero tiči druga rokavica, stekla se je na desnem boku v mogočno, slikovito petljo. — No: te podrobnosti kroja in noše ne zahtevajo vse naše pozornosti; ta zgodovinski kostum zastira nam, a ne vtaplja nam velike zgodovinske osebe, za katero gre tu v prvi vrsti, naši domišljiji je neprestano prisotna ter jo zanosno razburja junaška sila velikega reformatorja velike države . . . Dobro čutimo živo prisotnost redkega, na veke znamenitega človeka, kateri kakor tip junaške kreposti duha in telesa, ne prestane vzbujati občudovanja. Umetniku se je posrečilo preveriti nas, da se to mogočno ogrodje velikana zares dviga pod suknjo; da se po telu, po veličestveni volji ovladanih rokah v resnici pretakajo žgoči toki životne energije; da napete mišice v odrptem, pronicavem in naprej gledajočem obličju Petrovem zares energično delujejo; da se zemlja trese pod veliteljskim korakom strogega carja . . .

O draperijah Charitek (imenovanih tudi Parke) rekel je jako dobro slavni francoski estetik Blanc (v spisu „La sculpture“), da „se zdijo še gorke od ognja življenja“. Obleka kipa Petra Velikega kaže se tudi frapantno pretresena in pregreta od močne životne toplote. In zdi se nam: ako bi odstranili to odejo, ako bi slekli kip, pojavila bi se nam zanosna, atletična postava, podobna postavi s Partenonskega štita, katero so imenovali prej Tezejem, sedaj pa Heraklejem, in v kateri občudujemo delo *Fidijeevega* genija; ali pa bodemo stali pred telesom, s katerim bi se lahko dal dopolniti slavni torso *Belvederski*.

Taka je umetnost ruskega mojstra.

Prej omenjeni kritik najboljšega nemškega lista, posvečenega vpadljivo umetnostim, napisal je o Antokolskega Petru Velikem: „Ta kip je mojstersko delo, katero *veljavo bi zadoščevalo* stvaritelja svojega učiniti nesmrtnim“. To pot zares ni napisal — fraze.

Kip Petra Velikega s kipom „Umirajočega Sokrata“ vred poslal je Antokolskij l. 1882 carju Aleksandru III. v dar; kmalu na to podeljeno mu je bilo od carja — kakor smo slučajno čitali v „Věstniku izjasnych iskustv“ istega leta — 2000 rub. stalnih dohodkov na leto. Stasov je predlagal, da bi bil postavljen ta kip v Monplaisiru (v Peterhofu) nad morjem. Pisal je: „Tukaj bi bilo po mojem mnenju zanj najugodnejše mesto. Peterhof, noseč Petrovo ime, Monplaisir, kjer je živel in delal, morje, katero je ljubil tako strastno in kateremu se zdi, kakor bi hotel tukaj reči, naj se razmakne in pusti na svojem hrbtu Evropo v mesto Petrograd, katero je nekoliko korakov od tod osnoval — vse to bil bi, kakor se mi zdi, najkrasnejši i najdostonejši okvir izvrstnemu umotvoru Antokolskega“. Po predlogu Stasovem se je bržkone zgodilo. Zanimalo nas je povprašati v sekretarijatu Berolinske razstave po ceni razstavljenih del Antokolskega, in povedalo se nam je, da bi stal bronзов eksemplar kipa Petra Velikega 32.000 marek ali okolo 19.000 gld.

(Konec prih.)

Vzorni obrazci ruske ženske.

(Eskiz Ivana Četvrtina).

Najlepši kinč ženske so čisti nravi.

Stobée.

Ni vrle ženske, ni dobre družine; ni dobre družine, ni trdne države. Stari svet, zapustivši po sebi vidne sledove kulture i civilizacije, razpadel je pod bremenom npravne iz-prijenosti (popačenosti). Torej npravnost, v koji ženska igra zametno (znatno) vlogo, hraneč svetost domačega ognjišča, je jeden iz teh kitov, na kojih, po ruskih narodnih pojmi, stoji svet.

Ko se je zložil državni stroj Rusije, ko se je na Rusi (Rusiji) pojavilo krščanstvo, vidimo mi, da ruska ženska živi po npravih i običajih, koji so imeli svojo osnovo v globoki starini. Mož je gospodar v domu, žena pa gospodinja. Njena naloga je, vzgojevati otroke po zavetni starini i pečati se z domačim ženskim gospodarstvom ali gospo-dinjstvom. I preprosta kmečka ženska i plemenita boja-rinja različali (razločevali) ste se med sabo le po gmotnem stanju i občinskem položaju; obe pa ste odgojevali se po nazorih starine i le deloma tudi po pojmovih svoje sredine. Slušati očeta, pokornost možu i domača poštenost so največi kinč ruske ženske v dopetrovsko epocho. Ko je pa Veliki Peter „prebil okno“ v Evropo, s svetom (svetlobo) zapadne omike, pokazale so se tudi njene proge — maroge. Ruska ženska je stopila iz poetičnega zlatovrhnega terema¹ v raz-košno dvorano evropskega tipa s pozlačenimi svetilniki, za-vrgla je svojo staro obleko i nadela je dvoumno opravo zapadnega kroja. Tako so npravne čednosti ruske ženske, skrivavše se doslej pod njeno dolgo obleko, ustopile (odsto-pile) svoje mesto sladkajoči se vzoru vnvanji lepoti. A le „святѣмъ духомъ всякая душа живится и чистотой воз-вышается“² — peva stara cerkovna pesem; zato je tako stanje ruske ženske ni moglo biti poslednje v njenem histo-riškem razvoju: morala je nastopiti sprava med plodovi zapadne omike, koje si je prisvojila ruska ženska, i med mičnimi narodnimi posebnostimi njenimi i visokimi krščan-skimi daševnimi težnjami.

Rusko slovstvo XIX. stoletja kaže nam dva visoka tipa ruske ženske: v „Evgenju Oněginu“ Puškina — *Tatjana Larino* i v „Dvorjanskem gnezdu“ Turgenjeva — *Liza Kalitino*. Zanimivo je to, da se obe odgojajeta pod vplivom ruske prirode i svojih pestrn, koji ste s svojimi prostoduš-nimi srčnimi pripovedkami i presojami trajno zatrdili posvetne nazore i npravni dušni stroj svojih pitomic.

¹ Dalj: „Тережъ — тюрьма, Thurm, etc. Женскій, дѣвичій тережъ — женское отдѣленіе боярскаго дома, по древнему обычаю ставился въ верхней связи хорожовъ, ярусомъ или вполъяруса“. Slo-venci terema nikoli niso poznali i ga tudi ne bodo poznali, če je božja volja; pač pa so jim znane ženske polovine stanovanj, ali vsaj posebne sobe za ženske, katerim pravijo razno: čumnata, hišca (hišica); kamrca, sobica, če je pa pod streho, pa kamerč.

² t. j. A le od sv. duha se živi vsaka duša i poviša se le od čistosti.

Romantična Tanja (a kdo iz čisto ruskih ljudij ni romantik?) pohaja i brodi po starem vrtu s knjigo v rokah, sestavlja si vzor svojega ljubčeka ter se popolnoma predava misli o „родной душѣ“, katera jo pričakuje. Evo, misleno vstvarjeni vzor je (pred)stal pred njo, kakor je mislila za-četkoma, v podobi „Evgenija Oněgina“. Tatjana v pismu odkriva pred Oněginom vso svojo čisto dušo; Tatjana si domneva, da je Oněgina poslalo jej nebo kot dobrega angelja-varuha do hladnega groba:

„Другой! . . . нѣтъ, никому на свѣтѣ

Не отдала бы сердце я!

То въ высшемъ суждено совѣтъ,

То воля неба — я твоя!“³

Tako piše Tatjana Oněginu. Ali ni res, da v teh be-sedah olikane po tedanjem device odmevajo daljnji zvoki sive starine — vere v usodo? V pismu izražajo se tudi preobladajoče v njeni duši visoke misli; ona bi rada, da bi tudi njeni „суженый“⁴ gojil takiste:

„Ты — Онѣгичъ — говорил со мной въ тиши,

Когда я бѣднымъ помогала,

Или молитвой улаждала

Тоску волнуемой души.“⁵

Ali visoka čustva Tatjanina si ne nahajajo sočutja v srcu mrzlega sebičnega — Onegina. On se je odrekel zvezati srečo svojega življenja z vzorno žensko. Vzor, koji je Tatjana tako dolgo gojila v svoji duši, javlja se neprigodnega, i Tatjana, koji so zatem „стали всѣ жребіи равны“, po volji svojih roditeljev, omožila se je s knezom-generalom. Kot ženska od prirode bogato nadarjena, Tatjana je skoro „твердо въ роль свою вошла“⁶ ter nastopila je v salonih kot velikosvetna gospa. Tedaj pa Oněgin, očarani z njeno le-poto, priznava jej svojo strastno ljubezen; ali visoko-npravna Tatjana, dasi ljubeča po prejšnjem Oněgina, odgovarja nje-govim čuvstvom tako:

„ . . . Я другому отдана,

Я буду вѣкъ ему вѣрна.“⁷

To je pač visoka črta ruske ženske-kristijanke!

Liza Kalitina v „Dvorjanskem gnězdu“ Turgenjeva tudi ne dobiva zadoščenja svojemu čuvstvu. Lavreckij, s kojim je hotela zvezati svojo usodo, ni mogel jej biti mož. Nje-gova žena se je odlikovala z npravno bezporednostjo. V no-vinah počila je sicer vest, da je umrla; pa prav za prav

³ t. j. Drugi . . . ne, nikomur na svetu

Ne oddala bi srca jaz!

To sojeno (skleneno) je v najvišem sovetu,

To je volja neba — jaz sem tvoja.

⁴ t. j. sojeni, namenjeni od usode.

⁵ t. j. Ti si govoril z mano v tišini,

Ko sem revnim pomagala,

Ali z molitvo polajšala

Togobo vzbunjene duše.

⁶ t. j. trdno je všla v svojo vlogo, skoro je izvrstno razu-mela svojo nalogo kot „une damme du beau monde“.

⁷ t. j. Jaz sem drugemu oddana,

Bodem večno zvesta mu.

živi, dà, vrnila se je celó k svojemu možu. Lizina sreča se je za vselej razletela. „Теперь вы сами видите, Федоръ Ивановичъ“, pravi Liza Lavreckemu, „что счастье зависит не отъ насъ, а отъ Бога“. Dalje ni hotela živeti na grešnem svetu; negledé na solze i prošnje svojih sorodnikov, postopila je v samostan, ne iz jeze, ampak po globokem prepričanju. Visoki pomen življenja Liza vidi le v religiji. Usoda jej ni naklonila razcveta njenih sil v življenju i za življenje. Torej se je vsecelo posvetila Bogu radi goreče, čiste devičje molitve pred temnimi liki svetih ugodnikov, pred kojimi se je prelilo v teku nekolikih vekov toliko ruskih solz za grehe človeške, kolikor se je prelilo ruskega pota i ruske krvi za idejo slovanskega bratstva.

Prevedel i z motto ter opazkami za „Slov. Svet“ priredil

Božidar Ivorčev.

3000 n a š i h !

V prekrasnem uvodnem članku „Novic“ od 19. janv. t. l. čitam, da je družba sv. Cirila in Metoda, ob zadnjem občnem zboru imela 123 podružnic, ki so se v jednom letu pomnožile na 18. Posebno nežni spol da se je začel bolj zanimati za družbo, in ob občnem zboru bilo je 22 ženskih podružnic z nad 3000 družabnicami. V vsem da ima ta družba nad 10.000 členov; število pokroviteljev pomnožilo se je na 33, in vkupe bilo je pokroviteljev 116.

Za nas je posebno važno to dejstvo, da se ženske za družbo, ki je eminentno narodna, in ki ima bolj vzvišen namen in bolj važno vlogo, nego druga narodna društva, da se ženske, pravim, za to narodno družbo ne le zanimajo, nego zanimajo čedalje bolj.

Družba sv. Cirila in Metoda ima vzvišeno nalogo: varovati slovenske otroke zlasti ob mejah pri pomoči slovenskih šol od potujčenja, in ta družba, kakor prav govore „Novice“, potrebna je posebno ob sedanjem času, ko našej narodnosti preti večja nevarnost, nego kedar si bodi prej.

Število ženskih členov družbe sv. Cirila in Metoda raste; ženske se za to spasilno za naš narod družbo bolj in bolj zanimajo, ali, drugače rečeno, čedalje bolj se slovenska ženska zaveda svoje vzvišene, mogočne, ako ne naravnost odločujoče zadače v narodnem življenju.

Družabnice sestavljajo 30% občega čisla členov družbe sv. Cirila in Metoda, število ženskih podružnic sestavlja 16% občega števila podružnic. Te številke so znatne same po sebi; no v pravej veličini se pokažejo posebno tedaj, kedar vniknemo v smisel teh števil, v npr. v ceno, katero one zaključujejo v sebi. Trideset odstotkov — to je

* t. j. Sedaj vi sami vidite, Feodor Ivanovič, da sreča zavisi ne od nas, ampak od Boga.

* Dalj: Лицъ — лице, выражение лица, изображение, образъ. Ta beseda sliši visokemu slogu, govori se najbolj o svetnikih, o navadnih ljudeh pa le redko: Хорошъ ликомъ, да дума пришита лыкомъ, t. j. vnanje lep, notranje pa slep ali ničev.

skoro tretjino vseh členov imenovane družbe, družabnic je nad 3000!

Torej 3000 zavednih žensk, 3000 žensk, katere navdušuje velika ideja ljubezni k narodu svojemu, 3000 žensk, ki spoznavajo, da je na naših mejah neobhodima (neobhodna) krepka straža, in da je neobhodima sedaj bolj, nego kedar si bodi prej.

„Lepa armada v boju za obrambo naše narodnosti“, govore „Novice“. Dà, res lepa, močna armada! In te ženske pridobe sčasoma še toliko drugih.

V številu teh 3000 je gotovo mnogo omoženih žensk in brez dvoma mnogo narodnih učiteljic. Mati, v katere srcu sveti plamen ljubezni k narodu, učila bode tudi svoje otroke, da je njih prva in najsvetejša dolžnost, ljubiti svoj narod; da bodo oni, ako ne bodo ljubili domovine, nedostojni matere, ki jih je rodila. Mati zažge v nežnem srcu svojega otroka oni ogenj, kateri segreva njo samo, razširja svojo toploto na ves mili rod, in tega ognja ne pogasé nobeni domači izdajice in nobena tuja vrazja sila. Mati, kot družabnica prve narodne družbe, poreče svojemu sinu, ko mu bode izročala ščit na boj za narod, kakor je rekla vrla Spartanka, odpravlja sina v boj za domovino: Ali z njim ali — na njem! — ali zmagaj, ali pa umri, sicer nisi moj sin!

Kar je mati v družini, to je učiteljica v šoli. Učiteljica, ljubeča svoj narod, odgojevala bode tudi svoje učence in učenke za to idejo, katera napolnjuje srce nje same. Narodna učiteljica ima opraviti z otroki preprostega naroda, to je z otroci one srede, katere starše pokoljenje ima jako temne pojme o narodnosti ali pa celo nikakih pojmov. Otroci morda mnogega ne mogo razumeti; no seme, posejano v njih srca, sčasoma gotovo vzkali in prinese obilne plodove.

Kako pa sploh delujejo ženske, kako morejo, kako umejo in kako radostno delujejo one na korist svojega naroda, temu jeden primer čitamo v „Novicah“ od 2. febr. t. l., kjer se govori o delovanju Litijških in Šmartijskih Slovenk na korist družbe sv. Cirila in Metoda. „Pri vsakej priložnosti“, pišejo o njih „Novice“, „žalostnej ali veselej, so se je spominjale, tako pri igri, v družbi in v domačem krogu, pri posojevanju časnikov so zahtevale neznatne svotice v družbino korist; demorodci, potujoč in mudeč se v trgu, so položili svoj dar; dečki in deklice so nabrali pri rodoljubih male prispevke, in kar je še manjkalo, dobile so kot prostovoljen prispevek pri kaki veselici ali ob kaki posebni priliki“.

Tako so delovale in tako delujejo slovenske ženske v Litiji in v Šmartnem pri Litiji. In da tudi drugod skrbé za procvetanje narodne stvari, dokazujejo gori navedene številke.

V rokah ženske je mogočna sila! Ženska vzgaja narastajoče pokoljenje, ženska je tako rekoč instruktor bodočega opolčenja za zaščito narodnih pravic in narodnih svetinj; odraslo pokoljenje pa bodri plemeniti primer, ki ga podajo ženske v svojej neumornej energiji, v svojej neustrašnosti in stanovitnosti.

Veliko število členov družbe, ki stoji pod mogočnim pokroviteljstvom „slovenskih stran učitelej, sv. ravnoapostolnih Cirila in Metoda“ je najboljši dokaz, da promulgacija narodne ideje za *idejo pogansko* sprejel je slovenski narod z *dostojnim prezrenjem*. Slovenski narod ni na tako nizkej stopinji umstvenega razvitja, da bi ne mogel razsoditi, kaj mu je treba, da obstane. Sužnji poganskih idej pa so res le slovenski latinizatorji, ki pod vodstvom svojega Goriškega muftija janičarijo v Sloveniji. Se vé da, sami po sebi izginili bi brezsledno, da nimajo za seboj krepke roke, ki jih vodi in brani v slučaju potrebe, kakor je vodila in nežila njih prednike, pod vodstvom rajnekega Karla Deschmanna. No kakor so izginili oni, izginejo tudi njih nasledniki pri prvej mrzlej sapici.

To čutijo oni dobro, zato se zaletavajo v družbo sv. Cirila in Metoda, ne gledé na to, da so njeni členi tudi oni svečeniki, kateri niso še pozabili, da jih je rodila slovenska mati, in da so oni svečeniki Kristove cerkve, katera ni osnovana na principih fanatizma — principa v resnici *poganskega*.

Ako je dr. Mahnič prijel za vrat vsako narodno društvo, vsakega narodnega pisatelja, da bi ga vlekel v *policijo*, ako on sam frivolno razgláša, da primirjenja ne priznava, in da je cilj njegovega življenja iztrebiti in uničiti vse, ki nočejo iti kakor glupe ovce za njim — kaj čuda, da se je del tudi na družbo sv. Cirila in Metoda, kot eminentno narodno? Kaj čuda, da rabi slog, kakoršen se ni tiskal še na nobenem evropskem jeziku? Kaj čuda, da pri tem pozabiva vzvišenost in svetost svojega stanu in se roga nad vsemi pravili priličja, kedar je treba žensko oblatiti, očrniti, uniziti in osmešiti. On ni durak; on ve, kaj treba njegovemu jaz. On zna, kake neprehodne pregrade v njegovem razrušujočem počenjanji mu stavijo ženske. No fakti nam dokazujejo, da on dosega popolnoma nasprotni cilj onemu, kateri hoče doseči. Tem ne manj ga zgodovina slovenskega naroda obsodi za njegove hude namene. Slovenska ženska pa, katero se trudi dr. Mahnič ponižati, svetila se bode kot jarka zvezda na nočnem nebu, zvezda ki nam ne preneha govoriti: „puca zora, bit će dana!“ Zato: Živela slovenska ženska! Čast in slava jej!

Roščin.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, годому рубаха.

Ministerstvo za notranje posle piše načrt, po kojem preseli na *Murmanske bregove ruske Pomore*, t. j. ruske ljudi, živeče okolo severnega ledovitega oceana vostočneje od Arhangelska. Do sedaj so v Murmaniji gospodarili najbolj Loparji, prišli Fini, a glavno Švedi i Norvegi, nezakonito ali protipostavno prestopajoči rusko mejo i baveči se s kontrabando, da je bilo grdo. Da bi pa rusko korenito (prvotno) naseljenje zapustilo svoje nekdane kraje, se ve da ne vse, a vsaj nekaj onega, obeta jim vlada mnogo raznih prednostij, kakoršne so znižani davki i t. d. Ta ministerski načrt pa nam dokazuje še nekaj drugega, pomimo (razun) preseljenja Pomorov kot ruskega elementa na inorodni severo-zapad. Neumorna delavnost i skrb ruske vlade spomnila se je torej tudi svojih Severjan,

i govorica, da skoro Arhangelsk zvežejo železno progó s Petrogradom, torej dobiva na ta način nekatero gmotno podstavo. Dá, i Fini so začeli pogovarjati se o neki železni progi na daljnji sever, a Permiči menda uže davno prosijo kake bolj skore zveze z ruskim osredjem, nego jo more jim dati Kama s svojo matuškoj (materjo) Volgoj. Pa vse te železne drage doslej še niso nič več, nego le pia desideria, o kojih mnogo govorijo, pa še več pišejo; znano pa je, kdor sploh hoče kaj znati, da *Rušíja k občeskim prošnjam ni takó gluha*, kakor si jo more biti tudi vi mislite. Tudi tukaj znajo sv. Pismo, ne huje vašega: Kdor pogosto trka, tistemu se odpre.

Ministerstvo državnega imetja predložilo je državnemu совету svoj načrt, po kojem hoče obosnovati nekoliko obrazcevih gospodarstev kakor poljedelja, takó i vrtnarstva v blagodatnem, pa še precej zapuščenem okraju Čnomorskem okolo Suhuma.

Isto ministerstvo razpisalo je novo nagrado, katero dobi oni, koji pa le izišče jugovostočno Rusijo z gospodarskega stališča.

Stolične novine poročajo, da nekatera zemstva (avtonomne deželne uprave) prosijo osrednjo vlado, da bi tudi v srednji i zapadni Rusiji uvedla *monopolno prodajo vodke* (ruska vodka pa ni to, kar je slovensko žganje). Taka prodaja vodke se je uže začela v vostočni Rusiji v nekaterih privolžkih gubernijah začetkom tekočega leta. Poročam vam o teh peticijah zato, ker one precej nagledno svedočijo, da tudi nekdanj toliko liberalna, če ne koj revolucijonarna ruska zemstva slutijo o besilju i neprigodnosti raznih zaoblačnih teorij, rectius, liberalnih doktrin na obširni ruski zemlji. Kajti če tudi zemstva doslej niso prodajala vodke, vendar pa je zasebna prodaja iste vodke kazala zaupanje, koje je stavila ruska vlada v zmernost i poštenost svojih podanikov; ali gorka (grenka) skušnja je pokazala, i sama zemstva so torej tudi urazumela to skušnjo, *dazaupanja polnega ne zaslužujejo ti ljudje, koji so bili v dotiki s tem delom, za narodno blagostanje toliho važnim delom*. Rusko nebo se je torej začelo vedriti i projašnjavati tudi v tem obziru; nadejamo se, da še ne bo prepozno: Tempora mutantur et nos mutamur in illis . . .

Комитетъ грамотности, t. j. društvo, kojega glavni namen je ta, da bi med preprostim ljudstvom širil znanje knjige i pisma, razglasil je dobrovoljno splošno podpisisko na sredstva, koje namerja s pomočjo zemstev v tekočem letu osnovati i urediti sto čitalnic i knjižnic po raznih selih velikoruskih, katera najbolj trebajo podobnih naprav. Samo društvo je podpisalo 2000 rub. Porečete: To je pač kaplja y morje! Jaz pa odgovorjam: Inicijativa ta je nova, vse hvale vredna i more dati stotere plode; zatem pa je znano, da ljudske šole s knjižnicami tudi na sveti Rusiji sedaj uže niso bele vrane; a glavno je tudi tukaj: Eppur si muove, t. j. i narodna omika se vendar le dviga naprej, naprej, naprej!

Popečiteljstvo ali oskrbníštvo carice Marije Aleksandrovne o slepih dobilo je v dar od trgovca Rožnova 20.000 rub., na koje sezidajo zasebno cerkev sv. Mihajila, kneza Črnigovskega v Permi.

Dvorjanka (plemenita) gospa *Karceva* zapustila je imetja na 100.000 rub.; oporoka pravi, da vse to imetje prepušča blagorodna pokojnica Moskovski mestni upravi s tem, da bi ta osnovala i uredila pristanišče za *podvržene mladence*. Kaj delata um i srce, če se zjedinita na dobro delo!

Božidar Ivorcov.

Snujejo železnico k ledenemu morju. Imela bode okolo 700 km., ter pojde, ali k pečengski luki ali pa k luki Vladimir. Stala bo okolo 18 mil. r., od katerih prevzame Fialandija ²/₃.

V Jaroslavlju je ustrojena ženska šola, kjer se učé ženske, da morejo po tem vspešno boriti se proti razkolu (staroverstvu), Opazili so namreč, da je tu mnogo več razkolnic, nego razkolnikov, ter se domislili, da bi tu najpripravnejše bile ženske misijonarke.

1. (18.) decembra 1892. bilo je v Odesi, kakor je potrjeno

popisom stanovnikov, 120.000 Židov t. j. 35% vseh prebivalcev. To število bode se seveda množilo od leta do leta.

V Rusiji pišejo časi, posebno liberalni novinarji, da je narod reven. Proti temu svedočijo pa rastoči milijoni, katere si prihranjuje ljudstvo. V Rusiji pred 50 leti še ni bilo hranilnic, kjer bi bilo ljudstvo vlagalo svoj denar. Tudi sedaj še ni dovolj hranilnic. Vendar pa naštevajo v sedanjih hranilnicah vložnega denarja na več sto milijonov. L. 1889. bilo je 700 hranilnic. Istega leta izdan je bil zakon o hranilnicah pri poštah in brzojavih, tako, da more sedaj tudi siromak vlagati svoje privarčene vsotice. Pri teh poštno-brzojavnih hranilnicah bilo je 1./I. t. l. vloženo uže 242.400.000 r. To gotovo priča o rastočem blagostanju ruskega naroda.

Сочинения гр. А. А. Голенищев-Кутузова. Два тома. Спб. 1894. — Tu so izbrane pesmi gr. G.-K-a. Mnoge iz njih so bile še preje znane ruskim čitateljem, katerim je pesnik mil po svoji srčni iskrenosti in blagi otožnosti. Večna lepota prirode odmeva v prekrasnih njegovih elegijah; ali brez one puste obupnosti, kateri se predaje rada — brezdnost. Celo pesnikov misticizem ne odbija, marveč vabi s svojo zares pesniško lučjo: saj je tudi tu izraženo življenje brez prazne fantastičnosti. V pesmih nas vabi mireči duh krotke, kristijanske misli. Tudi v večih delih v „poemah“ oživlja nas prijeten lirizem: posebno hvalijo njegov „Рассветъ“ in „Въ туманѣ“,

Znani daroviti pisatelj, A. P. Čehov tiskal je v letošnji janv. knj. „Russke Mysli“ povest: „Бабы царство“. Liberalna kritika očita mu rada, da njegove povesti niso „idejne“, in da nekako skeptično sodi r. inteligencijo, kakoršna je većinoma. Pisatelj riše svoje „razumnike“ rad tako, da se nam zde nekako smešno-glupi brbljavci. Taki tipi so negativni, v pozitivnih pa riše duhovnike, cerkvene pomočnike (djaške), kmetje in kmeticke. Tudi v „Babjem carstvu“ vidimo inteligentne slabiče, čujemo njihovo modrovanje: a vse to nas ne veseli. Vesele nas preprosti, pošteni ljudje. Ana Akimovna, junakinja te povesti, bila je sirota, dokler ni podčodovala po stricu več tvornic in postala milijonarka. Ta stric jo je sprva zanemarjal, tako da se je le po tem nekoliko učila. Kot bogata naslednica vidi, kako jo varajo in brez prave duše in srca na njen trošek delajo dobročinstva, ker je to liberalno-velikodušno. Med razumniki-omikanci je 20letni junakinja nekako čudno: hotela bi se možiti ter živeti srečno v rodbinskem krogu. Ali koga bi vzela? Od preprostih ljudi se je oddelila, k omikancem in njihovi zvižanosti pa je ne vleče posebno. Zato se čuti osamljeno. Hotela bi vzeti Pimenova, zvedenega mojstra (мастера) na svoji tvornici. Ali ljudje bi se muzali. Sreča beži od milijonarke, ker beži preprosta, poštena misel. Njena „omika“ torej ne nosi sreče za njo, in to je smisel te povesti.

В. В. Розановъ: Свобода и вѣра. Русск. Вѣстник. Январь. 1894. — Kakih 100—150 let širi se po omikanem svetu s posebno silo in zmagovito ideja svobode. Radostni so pozdravljali ljudje svobodo, ko so se znebili fevdalnega pritiska, „bil je pritisk cerkve nad vestjo in vsaka ironija na njo radovala je“. (Str. 266). R. pravi, da so ideje svobode, bratstva in enakosti negativne, rušeče: one so prodirle globoko v življenje, le vojska in cerkev ne moreti jih priznati. XIX. vek izgubil je vero v sé, slučajnost in začasnost, to je njegova značajna črta. Smisel svobode pa je subjektiven, ne universalen. „Samo ako ne verujemo v nič več, moremo zahtevati svobode vsemu“. (Str. 269). Samo človek, verujoči kaj, potrebuje in želi tudi svobode za to svojo vero.

Svoboda nas veseli, če imamo pred seboj kak cilj in vero vanj. Vera v obče pa je (časi nejasen) odnos človeka k svojemu namenu in zakonu. Indiferentisti in pesimisti pa ne umejo ostankov organskega človeškega življenja, kakor se je obrazovalo v cerkvi, državi in rodbini, in se zaletavajo va nje, kakor veter v drevo. (Str. 272). „Duh cerkve je brez dvojbe duh svobode, najviše na zemlji ne dosegljive, sveto“; vera pa pričakuje „novega Jerusalema“ in se ne meni toliko za minljivost na svetu. Zato tudi cerkev ne dopušča borbe proti sebi, a ravno te borbe žele in njo vodijo

njeni nasprotniki. Neodobrava niti verske potrpnosti, katera jej je le mlačnost. Svoboda pa je in sme biti le druženje ljudi v ljubezni. Resnica nas veže vse, ona omejuje našo svobodo: zato cerkev ne dopušča dvojbe o svojih resnicah. R. kliče v ime Vstoka Zapadu med drugim: „bodite med seboj bratje — in jaz sem uže med vami, zjedinen, brez pogajanj, brez preprirov, v ime višega zakona ljubezni. Ni v veri raznice med nami, nego v duhu“ (str. 283).

Dalje pravi R.: „Ljudje so vezani grehom, vezani so torej tudi trpljenjem, s katerim se odkupuje greh“. Z nami pa trpi tudi cerkev za grehe naše. „Človek ima braniti vse dobro, blago in resnično, ne v nezaupnosti, da bi se vse to ne obrnilo samo, nego po svoji prirodi“; ravnodušnost, nejasna potrpnost in strah pred vsakim trpljenjem za resnico, to je, kakor pravi R., ugašanje človeka v zgodovini.

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Deželni zbor tržaški. V ravnokar minolem zasedanju bila je za slovensko naseljenje v Trstu in okolici posebne važnosti seja dné 17. t. m. V tej seji prišel je namreč na dnevni red zakonski načrt, po katerem naj bi se izpremenil šolski zakon glede šolskega nadzorovanja.

Po novem zak. načrtu moral bi namreč nadzirati pouk okrajni šolski svet, kar bi bila bistvena sprememba v tej stvari, kajti sedaj nadzoruje šolstvo mestni magistrat kot vladni delegat. Ta okrajni šolski svet sestaje po tem načrtu iz 15 členov, katerim na čelu je župan. Členi so: 8 mestnih svetnikov, 2 občinska učitelja, 1 magistratski uradnik, 2 vladna nadzornika in 1 katoliški duhovnik. Torej ima po tem načrtu mestni svet vedno še veliko večino v nadzorovanju pouka.

Posl. Nabergoj omenil je v svojem govoru v imenu slovenskih okoličanskih poslancev, da oni ne glasujejo za vladino predlogo, ker dotični zak. načrt ne daje tržaškim Slovincem tega, kar jim gre v smislu ustavnih zakonov. Zaradi tega ni treba, da bi Slovinci sodelovali pri načrtu, kateri jim utegne biti bolj na škodo, nego pa na korist. Govornik je konstatoval tudi, da mora biti kaka skrivna agitacija med italijansko večino, ker so bili baš v tej seji prisotni malo ne vsi poslanci. To sumničenje bilo bi po mišljenju poslančevem opravičeno tembolj, ker je bil isti zakonski načrt uže večkrat na dnevnem redu, toda dež. odbor se mu je protivil vedno, sedaj pa kar nakrat pozablja na vse pomisleke in računa z nekako gotovostjo na najviše potrjenje, zanašajoč se na sedanje izpremenjeno lice politične situacije. Na to odšli so slovenski poslanci iz dvorane in ž njimi tudi 18 italijanskih poslancev, kateri so bili izjavili, da ne marajo glasovati in tudi ne razpravljati o tem načrtu. Ostalo je v zbornici še 29 poslancev, kateri so vsprejeli načrt dež. odbora, ne da bi se bili ozirali na vladne dodatke in popravke.

Deželni zbor istrski. V seji dné 10. t. m. stavili so narodni poslanci razne predloge, kateri pa niso prišli v razpravo, ker je izjavil predsednik, da ne vsprejme neitalijanskih predlogov. Manjšina očitala mu je vsled tega nedoslednost, kajti izmed dotičnih predlogov bili so spisani razni še-le med razpravo, označila pa je sploh predsednikovo postopanje nezakonitim. V seji dné 13. t. m. prečitale so se nekatere interpelacije slovenskih poslancev na vlado in na dež. odbor, ital.

poslanec Constantini pa je čital strastno, jako pretirano poročilo proti šolskim nadzornikom in hrvatskim učiteljem. Poslanca Flego in Mandić čitala sta v tej seji važne predloge, katere pa je predsednik popolnoma ignoriral. — V seji dné 15. t. m. prečital je poslanec Mandić interpelacijo gledé ravnopravnosti na istrski državni železnici in drugi dve interpelaciji gledé postopanja in vedenja okr. glavarja Pazinskega Schwarza. Poslanca Spinčić in Jenko interpelovala sta gledé razpravnega jezika zbornice v odgovor dotični izjavi vladini. Večina italijanskih poslancev ostavila je pri tem mrmraje zbornico. V seji dné 16. t. m. hotel je poslanec Flego interpelovati vladu, toda predsednik ni mu dovolil prečitati interpelacije. Vladni poverjenik priznal je v svojem odgovoru na interpelacijo posl. Mandića, da je bil res nekak nered gledé razpisa za nove volitve v novi cestni odbor Pazinski. — V seji dné 17. t. m. odobrila je večina dež. proračun, v katerem je tudi vsota 2000 gold. za merjenje železnice na Reko. — Zasedanje zaključilo se je dné 17. t. m.

Deželni zbor goriški. Najzanimivejša točka med razpravami v baš minolem zasedanju bila je prošnja pol. društva „Sloga“ za podporo 1000 gld. v ta namen, da odpre slovensko obrtno šolo. No, zbor je odklonil prošnjo, češ, da ni dovolj utemeljena, ter jo vrnil deželnemu odboru, da sporoči o njej v prihodnjem zasedanju. Ob tej priliki glasoval je z italijansko stranko tudi slovenski poslanec dr. J. Tonkli. V slučaju, da bi bil dež. zbor uslišal prošnjo „Sloge“, podaril bi bil poslanec grof Alfr. Coroini 4000 gold. v podporo šole. — Finančni odsek odobril je dež. proračun v nekoliko minutah. Tej povrhnosti uprl se je odločno posl. dr. Rojic, a ker je moral uvideti, da je njegovo upiranje vendar le brezuspešno, ostavil je dvorano demonstrativno. Isti poslanec interpeloval je vladu uže prej o razmerah na državnih srednjih šolah v Gorici, dokazujoč, kako se izpodriva slovenščina iz šole in iz cerkve in se uriva nemščina. Ta interpelacija je naperjena posebno proti dež. šol. nadzorniku Leschanofskemu, kateri zahteva v vseh šolah največo strogost v nemščini. Tudi ital. poslanci so v istem smislu obsojevali sedanje poučevanje v nemščini, zlasti na Goriškem gimnaziju. — Zasedanje bilo je zaključeno dné 20. t. m.

Sklenil se je zakon, vsled katerega se učiteljem zboljšajo plače.

Deželni zbor kranjski. V seji dné 15. t. m. utemeljil je posl. Hribar svoj samostalni predlog, vsled katerega naj sklene dež. zbor naročiti dež. odboru, da se obrne do trgovinskega ministerstva z obrazloženo zahtevo, da se zagotovi pri poštnem in brzovarnem ravnateljstvu v Trstu slovenskemu jeziku ona veljava, katero sme zahtevati z ozirom na ogromno večino prebivalstva Kranjske, posebno pa, da se priredijo napisi nad uradi poštnega ravnateljstva v Trstu tudi v slovenskem jeziku. Svoj predlog utemeljeval je posl. Hribar posebno s tem, da so Slovenci in Hrvati ob Adriji velevažen faktor za državo, in da je treba pokazati svetu, da živi tam Avstriji zvest narod. Zatem je utemeljil drug samostalen predlog, po katerem naj stori deželni odbor pri dež. šolskem совету neutegoma in z vso energijo potrebne korake, da se s šolskim letom 1895.—1896. prične na drž. gimnazijah v Ljubljani in v Novem mestu s V. razredom poučevanje veronauka, latinščine, matematike in naravoslovja na slovenskem jeziku, ter da se za izdavanje šolskih knjig dovoljeni in doslej nepozabljeni

kredit upotrebi za pisateljske nagrade in založbo slovenskih učnih knjig za V. in VI. gimn. razr. — V seji dné 16. t. m. kritikoval je isti posl. dež. predsednika barona Heina z ozirom na avtonomijo občine. Omenjal je dogodke o vsokolskeji slavnosti in prepoved vlade, da bi občina Kamnik ne smela prirediti samo-slovenskih uličnih napisov. Potem je omenil tudi, kakó se postopa s Slovani na Primorskem sploh, posebno pa v Trstu. Opominjal je merodavne kroge, naj spregledajo, dokler ni prepozno. Dr. Tavčar je omenil, da je imenovanje bar. Heina dež. predsednikom kranjskim koncesija nemški levici. Slovenski narod pač lahko izhaja brez koalicije. Narod ostane, koalicija pa mine. Posl. Klun je pritrdil besedam dra. Tavčarja, da je koalicija le začasna.

Deželni zbor koroški razpravljal je v sedanjem zasedanju med ostalim tudi o šolskem proračunu za leto 1894. Proračunjena je vsota 498.000 gold. Za pokritje tega zneska je gotovega denarja le 72.000 gld.; nedostatek 406.000 gld. bode treba pokriti iz deželnih davkov. Posl. Muri omenil je o tej priliki, da on in njegov tovariš ne bodeta glasovala za ta predlog, ker se slovenščini v šoli vedno še kratijo prava, vendar pa Slovenci ne odjenjajo, ampak iskali bodo drugim zakonskim potom, kar jim gre. Posl. Goess odgovoril je Muriju, da je na Koroškem med 180 učiteljskimi pripravniki 30 Slovencev, da je torej deloma skrbjeno za naraščaj slov. učiteljev. Šolski proračun bil je zatem vsprejet. — V svoji 15. seji sklenil je zbor izročiti vladi v prevdarek spomenico o potrebi železnice čez Ture planine. V podporo revnih učiteljskih pripravnikov dovolil je zbor vsoto 1600 gld. — V 16. seji je sklenil dež. zbor, da vzame Koroška dežela nase za 100.000 gold. glavnih delnic, da s tem omogoči gradnjo železnice iz Celovca v Kostantav.

V štajerskem dež. zboru je neki nemški poslanec priporočel, naj bi se po šolah učili slovenski tudi Nemci, da bi laže dobili službenih mest na spodnjem Štajerskem. Jedno sredstvo — za glavno namero!

Novi episkop Krški. Novim vladikom na kvarnerskih otokih imenovan je dosednji kanonik-dekan stolne cerkve pri sv. Justu v Trstu in stolni župnik msgr. Andrej Šterk. Novi vladika poredil se je dné 28. novembra 1827. l. na Voloskem. Gimnazij je dovršil na Reki, bogoslovne studije pa v Gorici. Služboval je nekoliko let v Istri, zatem pa je bil v Trstu učitelj bogoslovja na takratnem duhovnem semenišču. Leta 1866. prišel je kot župnik v Istro, kjer je ostal do leta 1880. V tej dóbi bil je tudi šolski nadzornik. Premeščen kot kanonik v Trst, izvolil ga je kapitul župnikom stolne cerkve. Ti, ki ga poznajo, trdijo, da je svečenik po božji volji, tudi pravi patrijot, s katerim morejo biti Hrvati zadovoljni. Po takem pač ne bode prosledoval glagoljašev ter kratil takó narodu stara cerkvena prava.

Dobro znamenje je, da ga sedaj napadajo iredentovski listi.

Deželni posl. koroški, g. Greg. Einspieler objavil je v Celovškem „Miru“ dné 20. t. m. „Izjavo“, s katero kvalifikuje kot lažnjivo in zlobno obrekovanje poročilo raznih nemško-liberalnih in poljskih listov iz Levova, češ, da ga hvali letno poročilo „Slavjanskega dobrodelnega društva v Petrogradu“ za velike zasluge pri razširjanju pravoslavne cerkve in da mu je dalo zato celó znatne podpore. Župnik in dež. posl. Einspieler izjavlja, da ni bil nikdar v zvezi z omenjenim društvom, in ako je isto res pohvalilo njega v svojem letnem poročilu,

zgodilo se je to, ne da bi on o tem kaj znal, vsa stvar pa mu se dozdeva kot dobro premišljena in spretno osnovana spletko. Žaljeni poslanec je storil potrebne korake, da pride tej spletki na sled. Prvi je bil poljski „Czas“, ki je raznesel tako poročilo o Einspielerju; nemško-židovski listi so to takoj v obliki brzojavke, potem pa v celoti „Czasov“ tekst priobčili.

Tako obrekovanje je nasproti Einspielerju največja ironija; ta zastopnik je takó pohleven in, rekli bi, boječ, da vsled posebnih razmer na Koroškem, nima niti toliko poguma, kolikor ga imajo nekateri slovenski poslanci iz drugih pokrajin. Saj je „Mir“ njegovo glasilo, in naj nam pokažejo nemške stranke, ali je še kod v Avstro-Ogerski kak narodu namenjen listič skromnejši in mirnejši, nego „Mir“! No, na Koroškem je v nemških strankah takih elementov, kateri so izgubili vse poštenje pri javnem delovanju, in katerim je dobro vsako sredstvo, da bi zatrli slovenski živelj na Koroškem.

Tržaške razmere in pa trgovinski minister.

Ko je trgovinski minister grof Wurmbrand bival nedavno v Trstu, da si ogleda osebno, kaj je treba ukreniti v pomoč Trstu, odgovoril je mestnim zastopnikom na njih želje, da bode jako težko spraviti Tržaško mesto zopet na prejšnje stališče. Povzdigniti bi se moglo le tedaj, ako bi se združile vse skrajne sile vseh prizadetih strani. Nadalje je omenil med ostalim tudi, da bi morali biti lokalni činitelji složni med seboj in z državo, a baš v Tržaškem mestu ni se kazal vsekdar čut vkupnosti z državo, ampak vplival je nanj politički tok, ki ni maral niti slišati o vzajemnosti mesta z državo.

Za „Narodni Dom“ v Ljubljani so glavne reči pripravljene, da se bode začel zidati; nadejajo se, da v 1 letu bode gotov.

Prof. Šuklje se kot deželni poslanec kranjski nekako kuja, ker se bar. Svegļu z njegovo pripomočjo ni posrečilo vstvariti v kranjskem dež. zboru koalicije. Iz govora dr. Tavčarjevega v dež. zboru je vidno, da narodne stranke posl. Šuklje ne bode z lehka več sukal, kakor nekaterekrat doslej. Da bi prof. Šuklje in kanonik Klun popustila vse svoje poslanstvo, storila bi slovenskemu narodu in sedanjim slovenski opoziciji veliko uslugo.

„Matica Slovenska“ je štela l. 1893. vseh drušvenikov 2360, in sicer 7 častnih, 287 ustanovnih in 2066 letnih, v primeri z l. 1892. več 160. Za l. 1892. je imela 13.968 gld. 26 kr. skupnih dohodkov, stroškov pa 13.166 gld. 26 kr., torej 802 preostanka. Od drušvenikov je bilo došlo 3576 gld., med stroški je 1121 gld. za pisatelje, 2989 gld. 97 kr. za tiskarne. Stanje vsega imetja 31. dec. 1892 je znašalo 56.111 gld. 19 kr. Jurčič-Tomšičeva ustanova za literarne namene je znašala 2778 gld. 12 kr. Proračun za l. 1894. kaže jednako stroškov in dohodkov, namreč 7835 gld. 90 kr. Med dohodki so doneski letnikov proračunjeni na 4000 gld.; med stroški je znesek 1600 gld. za pisateljske in korektorske nagrade, za tiskanje pa 3000 gld.

Slovenska umetnica na hrvatskem odru. Kakor poroča „Slov. Narod“, nastopi prva umetnica na narodnem gledališču v Ljubljani, g.a. Borštnik-Zvonarjeva, prve dni prihodnjega marca meseca na narodnem gledališču v Zagrebu. Vprizorite se drami „Gospa s kamelijami“ in Ibsenova „Nora“.

Jubilej slovenskega episkopa v Ameriki. Kakor poroča „Amerik. Slovenec“, preteklo je dné 7. t. m. 25 let, odkar je bil posvečen v škofa msgr. Ignacij Mrak, episkop v Marquettu, država Michigan v Severni

Ameriki. Msgr. Mrak je starosta slovensko-ameriškega svečeništva. Porodil se je dné 16. oktobra 1810 v Poljanah na Kranjskem. V duhovnika bil je posvečen v Ljubljani pod pok. vladikom Alojzijem Wolfom l. 1837.; l. 1845. preselil se je v Ameriko, kjer je pastiroval več let med Indijanci po Michiganu. Dné 13. avgusta 1887. praznoval je msgr. Mrak na tistem petdesetletnico svojega svečeništva kot navaden indijanski misijonar.

b) ostali slovenski svet.

Državni zbor se je sešel zopet 22. t. m. Razne predloge so našli, katere naj bi se razpravljale pred Veliko nočjo in pozneje; ne ve pa se, kaj završe, ker proračun vzame obilo časa. Razglasili so, da koalicijsko ministerstvo se je posvetovalo večkrat o volilni reformi, in da se je celó zjediniło o glavnih potezah. To predloži sedaj načelnikom koalicijskih strank. Poslednje pa sprejmejo izvestno le to, kar bode ščitilo Nemcem, sosebno liberalnim Nemcem, Poljakom in češkim veleposestnikom dosedanje političko in nacionalno posest. Kaj naj torej pričakujemo od take reforme?

Govori se, kakor da bi vendar namerjali iz Hohenwartovega kluba izstopiti doslej v njem še ostavši slovenski zastopniki. Dokler se to ne zgodi, bodimo neverni Tomaži; najbolje bi bilo, da bi take zastopnike narod pometel za vselej, ker drugače ne bode konec nečastni politiki slovenskih oportunistov.

V češkem dež. zboru je bila velika debata ob proračunski razpravi. Dr. Rieger je imel znamenit govor, razkril je nekaj doslej neznanih stvari, in povedal je na vse glavne strani nekaj britkih resnic. Med drugim je ironično govoril o sedanjí koalíciji. K temu govoru se še povrnemo. Med konservativnim veleposestvom slišal si hvalisanje sedanje koalicije, z druge strani pa potrjenje starega programa — v teoriji, v tem ko se isto veleposestvo bliža čim dalje nemški levici. Mladochi so označevali in povdarjali historičsko drž. pravo. Dr. Vašaty je rekel, da tudi on bi bil za to, da se odloži začasno to vprašanje, ako bi se strogo izvrševali — veljavni zakoni. Tudi to pot so naglašali potrebo izvršitve narodne enakopravnosti.

Deželni zbor moravski. Posl. bar. dr. Pražák je kazal na nedostatek čeških šol na Moravskem, posl. dr. Tuček pa je primerjal število čeških šol z nemškimi v razmerju naseljenja: Od 21 državnih srednjih šol na Moravskem je 12 nemških in 9 čeških, takó da pride na 55.000 Nemcev jedna šola, a še le na 176.700 Čehov jedna. Od 14 dež. srednjih šol je 12 nemških in le 2 češki; v razmerju števila naseljenja pride jedna šola na 55.300 Nemcev, a jedna še le na 795.000 Čehov. Jeden zavod je občen, torej je na Moravskem vsega 36 srednjih šol, (25 nemških in 11 čeških), od katerih pride jedna na 26.600 Nemcev in na 144.500 Čehov. Isto razmerje je v šolskem proračunu. Za vzdrževanje 14 dež. srednjih šol potrebne se 286.409 gld., in torej pride razmerno na 12 nemških 237.017 gld., a na 2 češki 49.392 gold.

Deželni zbor dalmatinski. V seji dné 17. t. m. bila je na dnevnem redu podpora „Prvemu hrvatskemu starinarskemu društvu v Kninu“. Italijansko-srbska manjšina upirala se je podpori, kolikor je le mogla; sumničila je „starinarsko društvo“, da isto ni dejstveno to, kar bi biti moralo, namreč arheološko društvo, ampak da se bavi s političkimi agitacijami. No kljub temu sumničenju dovolila je večina predloženo podporo. Zadnja točka dnevnega reda v isti seji

bila je razprava o adresi na korono zaradi spojenja Dalmacije s Hrvatsko in o protiadresi italijansko-srbske manjšine. Ko je imela pričeti razprava, izroči vladni poverjenik dež. glavarju brzojav, s katerim mu je bilo ukazano, da zaključí zasedanje isti trenotek. Ljudstvo na galeriji in pred zbornico razgrajalo je tako, da so je morali razgnati orožniki.

V bukovinskem dež. zboru morajo biti čudne razmere, iz katerih se vidi, da nemško-židovska stranka skuša dobiti nadmoč, in da imajo Malorusi med zastopniki take separatiste, da pevanje ruske himne štejejo med velike politične grehe. Poljski in nemško-židovski vpliv izpodjeda tla maloruskemu narodu v Bukovini. Tudi romunska stranka ume napačno svojo zadačo nasproti Malorusom, s katerimi so v prijateljstvu živeli v prešlih vekih, in katere druží z njimi jedno in isto pravoslavlje.

Svatoplukovo tisočletnico praznovali so sredi tega meseca po raznih krajih na Moravskem. Kazali so na to, kako mora biti Svatočluk zgled složnosti med Slovani.

Narodopisna razstava v Pragi. Proračunski odsek deželne zbornice češkega nasovetoval je za narodopisno razstavo podporo 60.000 gld. Za to podporo glasovali so seveda Čehi in razni veleposestniki, v tem ko so se protivilo Nemci. Za garancijski fond treba je 100.000 gld., torej nedostaja še 40.000 gld., katere mora pokriti narod. Čim boče zajamčen fond 100.000 gld., izplača dežela polovico dovoljene podpore, to je 30.000 gld.

Obravnavanje proti „Omladini“. Ker so se v tem obravnavanju odrekli vsi zagovorniki zaradi tega, ker sodišče ni vsprejelo pritožeb zagovornikov in zatožencev gledé neprikladne dvorane, v katerej se je vršila obravnava in gledé na število zaupnikov, in ker zatoženci niso marali drugih braniteljev, imenovalo je sodišče h konečni razpravi službenega branitelja v osebi sodn. pristava Barnaša. Isti pričel je svoj zágovor v obravnavi dné 15. t. m. in ga nadaljeval dné 16. t. m. V svojem govoru dokazoval je jasno, da „Omladina“ niti ne sestaja; in je pobijal izjave prič, katere sploh niso znale povedati ničesar dejstvenega. Zavračal je tudi odgovor drž. pravdnika. Dné 21. t. m. bila je proglašena razsodba. Razni obtoženci so obsojeni na težko ječo (od 13 mesecev do 8 let), drugi pa na jednostavni zapor od 14 dnij do 6 tednov. 8 obtožencev je oproščenih. Soobtoženi dr. Rašin prijavi nično pritožbo v imenu vseh obtožencev.

V ogerskem državnem zboru pretresajo sedaj predlogo o civilnem zakonu; vladi pomaga celó Košutova stranka, da dobi večino. Nò, namesto glavne debate, glasovali so kar tako za predlogo, in sedaj je razprava o posamičnih točkah. V zbornici poslancev ima torej vlada večino; drugače bode v zbornici magnatov. Tu bode nasprotstvo največe. Hierarhija katoliška in pa Rim pa tudi morata nasprotovati, in takó se je pričel „kulturni boj“ tudi na Ogorskem. Da so slovanski narodi in Romuni v tem boju v soglasju z Rimom, razvidno je tudi iz tega, da hočejo uvesti civilni zakon z izključenjem jezika teh narodov, torej zgolj na madjarskem jeziku.

Cerkveno-politiška preosnova na Ogorskem in pa Hrvatska. V načrtu za to preosnovo predložil je ogerski minister pravosodja posebne določbe glede na Hrvatsko. To pa ni bilo po volji poslancu Gézi Polonyju, kateri je radi tega vstal proti ministru. To

je dalo ogerskim pravnikom povod, da razpravljajo o odnošaju med hrvatskim in ogerskim ženitbenim pravom. Tako je objavil v „Magyarorszag“ pravniški pisatelj K. Stehle članek, v katerem trdi, da je ministrov predlog pogrešen uže z državnopravnega stališča, radi česar bi ga ne smeli odobriti. Po mnenju pisateljevem morala bi biti reciprociteta med ženitbenim pravom Ogorske in Hrvatske, kar se dostaje sklepanja in razdruževanja zakona, ne da je jedno pravo podrejeno drugemu. Glavna pogreška v tej preosnovi da je ta, ker hoče Ogorska rešiti to stvar jednostranski, brez intervencije hrvatskega sabora in brez predhodnih garancij, brez katerih se ne smejo podati koncesije v tem vprašanju hrv. posebnemu ženitbenemu zakonu. Tako smo izročeni pogibelji, pravi člankar, da priznamo na svojem zemljišču hrvatsko posebno pravo, v tem ko Hrvatska ne bode priznavala našega prava na svojem zemljišču. To je tem verjetniše, ker je v Hrvatski v kreposti avstrijski konkordat, in ravno radi tega ne more biti, da bi se na Ogorskem sklopljena ženitba priznala v Hrvatskeji, ker ista stoji v protislovju z dogmati katoliške vere. Ogorska sodišča torej da se bodo ozirala na hrvatsko pravo, v tem ko hrvatska sodišča ne bodo priznavala ogerskega prava. Na obečanja banova da naj se ne ozirajo, kajti niti on ne more prisiliti rimsko-katoliški konzistorij, da odstopi od svojega prava. Osnova je tudi pogrešna zaradi tega, ker bi po njej ogorska sodišča ne priznala veljavne ženitbe Hrvata z Madjarico, sklopljene na Ogorskem, ako je ta ženitba neveljavna po hrvatskem pravu. To da je velika koncesija hrv. pravu, in radi tega sme se vprašati, kje je tukaj reciprociteta? Take nedoslednosti da se izvajajo iz §§ 136 in 137. Takó bi moral hrvatski podanik, ki hoče razdružiti zakon, doseči prej ogersko podaništvo in zatem še-le bi se mogel razdružiti. Do sedaj je bilo treba v to svrho promeniti vero, a odslej da se bode moralo promeniti podaništvo. Člankar zaključuje s predlogom: „Tu ni druge pomoči, nego da ogerski sodnik na ogerskem zemljišču sodi proti vsakemu, bodi hrvatski ali pa madjarski podanik, po ogerskem zakonu. Tukaj ne veljajo dogovori z banom, ampak mora se obrniti na kompetentni faktor, t. j. na hrvatski sabor“.

Mitropolit Silv. Sembratović. „Галичанинъ“ objavil je iz zanesljivega vira vest, da je mitropolit S. Sembratović sklenil s bavarsko tvrdko Gredl v Skoalem pogodbo, vsled katere proda mitropolit tvrdki 3000 hektarov gozda, ki se poseka v 15 letih (1894—1908). Dotična pogodba da je uže pri namestništvu v potrjenje, toda referent da se je izjavil nenaklonjenim tej prodaji, in da ji tudi namestnik grof Badeni ni prijazen. „Галичанинъ“ pripominja k temu, da ako bode vendar potrjena ta pogodba, bode pomagal sicer mitropolit Sembratović svojim financam, toda skrči izdatno dohodke svojih naslednikov vsaj za 100 let, t. j. dokler gozd zopet ne vzraste tak, kakoršen je sedaj.

Patrijarh Branković. V Novem Sadu so praznovali letos god sv. Save, ustanovnika narodne cerkve med Srbi, jako slovesno. Svečanost povečal je s svojo prisotnostjo patrijarh Branković, ki je z asistencijo 4 pridvornih munihov in domačega svečeništva odslužil službo božjo. Potem je obiskal s svečeniki svečanost v gimnaziju, pozneje pa je bil v „Matici Srbski“, kjer je prof. Sandić imel slavnostni govor o 400letnici Obodske tiskarne na Cetinju. Zvečer udeležil se je patrijarh besede gimnazijske mladine. Popoldne je bil dvorski obed, o ka-

terem je podaril patrijarh 1000 gl.d za gimnazij in 10.000 gl.d. kot prvi temelj za zaklado, iz katere naj se vzdržujejo srbske pravoslavne verske šole.

Svetozar Hurban, slovaški rodoljub, prišel je dne 17. t. m. iz ječe v Segedinu, v kateri je bil leto dnij. Slovaško časopisje ga je ob tej priliki pristrčno pozdravljalo.

Preradovičeva slavnost na Dunaju. Dne 15. t. m. priredilo je hrvat. akad. društvo „Zvonimir“ na Dunaju slavnosten koncert s plesom v proslavo 50letnice Preradovičeve pesmi „Zora puca, bit' će dana“. Slavnosti udeležili so se med odličnimi gosti dve hčeri pesnikovi (sinovi so izrekli v krasnih pismih svoje obžalovanje, da jim ni možno udeležiti se slavnosti), ruski generalni konzul Gubastov, več viših uradnikov, profesorjev, dopisnik „Moskovskih Vedomostij“, književniki Tug. Alaupović, Borota in Ladanjski, 3 bolgarski častniki, več bosenskih častnikov in mnogo druge gospode. Izmed društev bila je zastopana Zagrebška „Zastava“, Insbruški „Velebit“ in Dunajsko „Slovensko pevsko društvo“, „Akademický spolek“, „Balkan“, „Bukovina“, „Polonia“, „Sič“ in „Slovenija“. Ves vsopred vršil se je tako sijajno, da spada ta slavnost v tem letu med najsijajnejše slovanske slavnosti na Dunaju.

Svečeniki Spljetske biskupije so poslali Leonu XIII. adresu na obrano liturgije v starohrvatskem jeziku. Adreso je podpisalo *stodeset svečnikov*, med njimi več kanonikov. V Vatikanu je vzbudilo veliko senzacijo to, da se je adresa odpravila papežu ne po biskupu Nakiću, ampak naravnost.

Moravska narodna opera. Kakor poroča „Velehrad“, predstavljala se je te dni prvokrat v Brnskem gledališču Junačkoga romantiška opera, provedena po „Počátku románu“ od G. Preissove, zložena v stihove od Jar. Tichého. Vspeh prve predstave bil je sijajen. Ta opera opira se na globoke in dolgotrajne studije Junačkoga med moravskim narodom. Napisana je v duhu moravske glasbe, in tudi narodne pesmi odmevajo v njej. Kritika in občinstvo pozdravila sta jako pohvalno to delo.

Dr. Radivojević Ljubomir, lekar v Kamenici, poklonil je srbskemu ministerstvu prosvete v Belgradu večo svoto, in sedaj takoj 12.000 din., da se osnuje fond za prosvetne namene. Ta zaklad znaša sedaj nad 100.000 din.

Car ruski za pravoslavno cerkev v Pragi. Ruski car je obečal pravoslavni cerkvi v Pragi letno podporo v znesku 3230 rubljev za 10 let.

Narodna požrtvovalnost. „Družba sv. Cirila in Metoda za Istro“ lepo napreduje, ker ji prihajajo darovi iz vseh slojev hrvatskega in slovenskega naroda. Jedinj Zagrebški „Obzor“ nabral je za to družbo doslej 1328 gl.d. 78 kr.

Nemški agitatorji v Pragi. Kakor piše „Vyšehrad“ v svoji 6. št. t. l., osnovali so Nemci v Pragi agitatorski urad, kateremu je zadača, podpirati „nemško državo“ v Čedah, da Nemčija ne utone v slovanski poplavi. V ta namen bode ta urad v ozki dotiki z okrožnimi mesti. Očividno pa je, da ne bode svrha temu uradu braniti Nemčijo, nego da namerja postopati agresivno, t. j. ne v obrano Nemčije, ampak v razširjenje nemške države. „Vyšehrad“ vpraša h koncu, koliko krat je že opozarjal na take nevarnosti, toda bilo je zaman. „Govoriti po shodih, zabavljati na vlado, plemstvo in Nemce, to znamo; toda kjer si moremo pomoči sami, tam ne ganemo rok!“

Nemci o Čehih. Berolinska „Neue Preussische Ztg.“ je objavila te dni članek, v katerem se bavi s položajem na Češkem. Med ostalim pravi člankar, da trma Čehov ne sluje zaman, zatorej pa da je baš sedaj najboljše, nego je bilo kedaj, izzivati narod češki. Ta narod šteje nad šest milijonov naseljenja, katero se more meriti z vsakim drugim kulturnim narodom, kar se dostaje prosvete in gospodarskega stanja. V Čehih je bolj razvit narodni čut kot pa v Nemcih ter se ne umanjuje s pritiskom, pač pa se ojačuje. Isti razlog, kateri je prisilil grofa Taaffeja 1879. l. po propadu liberalno-centralistiške vlade, da se približa Čehom, sestaje še danes. A ta razlog je danes še večji, nego je bil tedaj, ker so se v tem organizovali tudi ostali slovanski narodi, n. pr. Hrvatje in Malorusi. Ti narodi simpatizujejo s Čehi, ali, kar je isto, z mladočeško stranko. Celó med Poljaki opaža se nekaj preokret v prid češke stvari, in se kaže ob raznih shodih po galiških mestih. To bi moral uvažati knez Windischgrätz ter ne bi smel več udajati se liberalni stranki in nje ministrom. Gospodstvo teh nima nobenega opravila s tem, da sestaje avstrijska država, nasprotno pa vodi to gospodstvo do takih zmešnjav, katere bi utegnile postati zelo neugodne v času inostranske odloke.

Pri najvišem sodišču na Dunaju je bilo v posebnem slučaju dovoljeno, da se je urednik češkega delavskega lista Brnskega zagovarjal na češkem jeziku; to je do cela zakonito, ker zakon govori o taki svobodi za slučaj, kedar zatoženec nima zagovornika in ni sam večš nemščine. Nemški poslanec Bareuther pa je zaradi tega stavil interpelacijo v državnem zboru. No, ali je tudi tu tista toliko povdarjana „Staatsnothwendigkeit“ ali neobhodna državna potreba? Omenjamo, da je bil predsednik Habietinek, ki je privolil v češčini zagovarjati se.

V Srbiji biva še bivši kralj Milan, o katerem trdé, da je največa nesreča za srbski narod. Angleški list „Times“ pravi, da Evropi ne bode žal, ako Srbija zopet zgine izmed samostalnih balkanskih držav, potem ko si ni znala ščititi pridobljene svobode. Iz „Гласа Црногорца“ je razvidno, da tudi Črna gora ne more odobravati sedanjega položaja v Srbiji.

Pangermanizem. „Velehrad“ poroča v svoji 11. št. t. l., da je „Deutsches Volksblatt“ v Monakovem objavil nedavno članek, v katerem napada Pruse, češ da mnogo prepočasno postopajo za uresničenje Schönererjevih velikonemških idej. V tem članku pravi, da je potrebnejše pridobiti Prusijo za Nemčijo, kot pa južno Nemčijo za Prusijo. „Ako smo prišli tako daleč, potem tudi Ostmark ne bode več izročena na milost in nemilost Slovanom in Židom. Dan, v kateri bode plapolala črno-rudeča-zlata zastava od Adrije do Šelde je morebiti še daleč, a da pride in mora priti; pričakujemo ga iz dna duše na Vstoku in Zapadu. Toda ne maramo le nadejati se, ampak stremiti hočemo za našim ciljem z vsemi silami in to odkrito in brezobzirno.“ — Na drugem mestu objavil je isti nemški list nastavek vrste člankov pod zaglavjem „Der Drang nach Osten“, kjer odkriva pangermanske načrte tako-le: „Nekdaj veljal je, žal, liki evangelij, izrek: „Nemčija nima interesov na Vstoku“, mi pa nasprotno izjavljamo, da je bodočnost Nemčije le na Vstoku: obbrežne pokrajine ob Donavi na desno in levo do Požuna do nje izliva, severne dežele Turčije in obali Črnega morja, kakor tudi vse ozemlje takraj Dněpra ponujajo nam mnogo neuporabljenega in plodnega

sveta, dovolj velikega, da vzraste na njem še dvakratna Nemčija. V teh pokrajinah kaže se nemškemu narodu bodočnost, katere ne sme opustiti, kajti — mislimo, da smo to že dokazali — vsak narod, kateri dandanes ne raste, mora propasti, ker naraščajo vsi ostali narodi od dne do dne, in ker je rast najboljša jamstvo nezavisnosti. Nemčija more še mnogo rasti, razvijajoča se na zunaj; posebno pa more rasti, ako modro uporabi svoje preobilo naseljenje, katero grozi danes s socialno prekucijo, ker se ne uporablja in ne vodi.

Samočeški ulični napisi v Pragi. Upravno sodišče na Dunaju je dne 16. t. m. ugodno rešilo pritožbo Praške mestne občine proti odloki ministerstva notranjih poslov gledé samočeških uličnih napisov. Svojo razsodbo utemeljilo je upravno sodišče s tem, da ima vsaka posamična občina pravo določiti, na katerem jeziku naj bodo ulični napisi. Razsodba se glasi, kakor za Ljubljano, kar naravno zahteva doslednost. Torej veljajo naše opomnje o Ljubljani tudi za Prago.

Pruski stotnik — pravoslaven svečenik! Kakor soobčuje „*Prav. Vestnik*“, posvetil je Varšavski nadškof Florijan 23. jan. t. l. ob času liturgije v Varšavske katedrali, v svečenika odstavnega pruskega stotnika Viljema Heckena. Novoposvečeni ima 49 let, udeleževal se je vojne z Avstrijo 1866. l. in vojne s Francijo 1871 l., ter ima tri znake odličja. Sprejevši pravoslavje v 1890. l., služil je kot psalmščik extra statum pri cerkvi ruskega posolstva v Berlinu in je istočasno bil katehetom v jednom iz Berolinskih ženskih učilišč in v učilišču Berolinske bratovščine sv. Vladimira. Novoposvečeni vrnil se je v Berlin už kot pravoslaven svečenik. Bržkone je stotnik Viljem Hecken čital „*Slov. Svet*“, kakor oni Tržičani, ki so prešli v pravoslavje, ali kakor Podražani, ki so po trditvi „*Slovenca*“ in „*Rim. Kat.*“ už takrat navzeli se iz „*Slov. Sveta*“ pravoslavne duha, ko o „*Slov. Svetu*“ ni še bilo ni duha ni sluha!

I. A. Lundell, profesor slavistike na vsenčilišču v Upsali, mudil se je te dni v Zagrebu. Lundell slovi med učenjaki radi svojih preiskav o ruskem jeziku. Iz Zagreba odpotoval je učenjak na Bolgarsko, kjer namerja ostati nekoliko mesecev, da proučuje bolgarska narečja.

Dr. Prix, župan Dunajski, je umrl 25. t. m. za kapjo; pokojnik je vedno naglašal, da Dunaj je nemški in mora ostati njegov značaj nemški. Udajal se je le preveč židovskemu vplivu; prav za prav Židje gospodujejo v mestni zbornici. Zaradi tega imajo antisemiti hude borbe tudi v mestnem совету.

Ivan Stjepanović Jastrebov. Dne 19. jan. t. l. umrl je v Solunu ruski konzul in pisatelj Ivan St. Jastrebov v 55. letu življenja. Pokojni završil je Astrahansko bogoslovno in Kazansko duhovno akademijo, potem pa je prestopil v državno službo. Pokojnik bil je velik prijatelj Srbov in je napravil srbski književnosti mnogo uslug. Zanimal se je za vse, kar se dostaje naroda. Med njegovimi pisateljskimi deli ste najznejši: „*Podatki za historijo srbske cerkve*“ (na srbskem jeziku) in „*Običaji i pesmi Srbov pod Turki*“ (na ruskem jeziku). V poslednjem delu trudi se pisatelj dokazati, da so macedonski Slovani Srbi, a ne Bolgari, toda njegova nastojanja pobili so sijajno bolgarski pisatelji.

Česka glasba na Ruskem. Češki skladatelj F. Lejsek, kapelnik vojaške glasbe Turkestanske, odlikoval se je na novo leto pri koncertu, prirejenem v Taškentu

v prid tamošnjih šolskih ustanov. Vodil je orkestru 53 členov in pevskega zboru 157 členov. Veliko pozornost vzbudile so sartovske, tatarske in kirgiške pesmi, katere je prvi nabral Lejsek. Iste izidejo v kratkem v tisku.

KNJIŽEVNOST.

„*Matica Slovenska*“ razpošlja sedaj knjige za l. 1893.; kakor smo už poročali, dobé členi dela: I. Letopis Matice Slovenske za l. 1893. Uredil Anton Bartel. Natisnila „*Narodna Tiskarna*“ v Ljubljani. Str. 306 vel. 8. Vsebina: 1. Janko Barlé: Iz narodne zakladnice. 2. Ivan Steklasa: Ivan Senkovič. 3. † Anton Raič: Južnoavstrijske dežele za prvih let vladanja Leopolda I. (I. del). 4. Fr. Goestl: Pijanost in blaznost. 5. Ivan Šubic: Gorenjska kotlina in ljubljanski vodovod. 6. Ivan Tomšič: Bibliografija slovenska. 7. Letopis Mat. Slov., v katerem so razna poročila poleg imenika društvenikov za l. 1893. Spredej je opomnja, da životopis bivšega predsednika Jos. Marna pride na vrsto v Letopisu 1894. Priložena so tudi „*Pravila*“, sprejeta na 28. obč. zboru 7. jan. 1893. II. Slovenska zemlja. Opis slovenskih pokrajin v prirodoznanskem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem obziru. I. del. Poknežena grofija Goriška-Gradiščanska. Natisnila „*Katoliška Tiskarna*“. Str. 131, vel. 8. V tem delu podaje. S. Rutar, c. kr. gimnazijalni profesor „*Zgodovinski opis*“ z 12 podobami. Zaglavja: Goriško do leta 1000 po Kr. — Goriško pod akvilejsk. patrijarhi. — Goriško pod lastnimi grofi. — Narodna izobraženost v srednjem veku. — Goriško pod Avstrijo. — Dodatki. — III. Henrik Sienkiewicz: Z ognjem in mečem. Povest iz davnih let. Iz poljščine preložil M. M. Ilustroval Emil Zillich. Del III. in IV. Natisnil F. Šimáček v Pragi. Str. 213, vel. 8. Slovence v obče zanima v teh izdanjih najbolj „*Zgodovinski opis*“ Rutarjev. V tem I. delu se kaže, da dobé čitatelji privikvat nekaj skupnega, neko vodilo, katero ostane kot tako važno tudi za zgodovinarje same, ker bodo videli, kje je treba dopolnjevati, oziroma popravljati ta opis. Če slovenski naobraženci razumejo dobro sami sebe, dolžni so odslej vpisavati se v „*Mat. Slovensko*“ už jedino zaradi Rutarjevega dela. Vsa slovenska književnost je doslej bolj ali manj trpela vsled neznanja domače prošlosti. Tudi slovensko leposlovje ne v vezani, ne v nevezani besedi ni moglo primerno razvijati se zaradi nedostatnega znanja slovenske zgodovine, in še celó po političnih listih čutimo le pregloboko ta nedostatek. Odslej bode bolje, ako — povdarjamo ta „*ako*“ — bodemo zaresno čitali in proučevali zgodovinska izdanja „*Matice Slovenske*“.

Slovensko-nemški slovar. Uredil M. Pleteršnik. Deveti sešitek. Str. 641—720. Od besede: „*najada*“ do besede: „*db*“.

„*Slovanska knjižnica*“. Urejuje in izdaje Andrej Gabršček v Gorici. Snopič 6. in 7. objavil je: „*Stara Romanka*“. Povest. Poljski spisala E. Orzeszkova; preložil Vekoslav Benkovič. — Snopič 8.: I. „*Mati Zlatko*“. Češki spisal Jos. D. Konrad; preložil V. Benkovič. II. „*Pogumnim Bog pomaga*“. Božična pripovedka. Ruski spisal P. N. Polevoj; preložil J. J. Kogej. III. a) „*Materne solze*“. Pesem. Ruski zložil Nekrasov. b) „*Pesem obsojencev*“. Pesem istega pesnika. Obé preložil Iv. Vesel-Vesnin. c) „*Slovan jsem*“. Češka pesem. — Snopič 9.: I. „*Žalostna svatba*“. Povest iz življenja poljskega naroda. Spisala Valerija Morzkowska. Poslov. Pohorski. II. „*Kako sem izpovedoval Turke*“. Češki spisal Josip

Holeček. Poslovenil † Fran Gestrin. — Snopič 10.: „Osveta“. Povest o razmerah v človeški družbi XV. stoletja. Češki spisal Drag. Sabina. Poslovenil Radosl. Knaflič. „Strije Martinek“. Obrazek s Slovaškega. Češki spisala Gabrijela Preissová. Poslovenil † Fr. Gestrin. — „Slov. knjižnica“ izhaja vsakih 14 dni v snopičih od 3 do 5 pol. Cena posamičnemu snopiču 12 nvč., za naročnike 10 nvč.

Ottova Laciná knihovna narodní. Serie XVII. Sešit 1—3. Vsědní zjevy. Obraz života malých lidí. Napsal František Herites. V tem, nikjer še ne priobčenem delu opisuje in označuje se duh češkega naroda, kakoršen se pojavlja po malih mestih in trgih, torej blizo tak duh, kakoršen se kaže v narodnem, duševnem in gmotnem pogledu v obče. Cena seš. 10 kr.

V. Beneše Tržebizského spisy sebrané. Díl VI. Pobělohorské elegie. Pořadí druhé. Nové, laciné vydání. Sešit 45. C. 16 kr. Nakladatel F. Topič, knihkupec v Praze.

„Омладина“. Izdaje srbska akademska omladina v Zagrebu. Prvo leto, I. zv. List hoče služiti društvenemu življenju srbske omladine ter se priporoča svojim prijateljem, da bi ga podpirali moralno in gmotno.

Сръбско-българската етнографска прѣтвѣрѣна прѣдѣлѣ науката. А. М. София, 1893. Ц. 20 стот.

„Български преглед, списание за наука, литература и обществен живот“. Pod tem naslovom začelo je izhajati perijodiško izdanje kot mesečnik, ki stoji na leto 18 frankov. V prvem zvezku je razprava: „Наша-та правописна реформа“. Prilicno sporočimo, kako si misli bolgarska vlada preustrojenje dosedanjega bolgarskega pravopisanja.

Мѣткія и ходячія слова. Сборникъ русскихъ и иностранныхъ пословицъ, изречений и выражений. Михельсонъ. СПб. 1894. Ц. 4 р.

Церковно-славянскіе элементы въ современномъ и народномъ русскомъ языкѣ. Часть I. СПб. 1893. Ц. 3 р.

Грамматика древняго церковно-славянскаго языка, сравнительно съ русскимъ. 4-е изд. Карскій. Вильна 1893. Цена 60 коп.

„Обзоръ звуковыхъ и формальныхъ особенностей болгарскаго языка“. А. П. Лавровъ. Стб. 232 + 176. Москва, 1893. Цена 2 р. Lavrov je rabil pri tem delu istočnike iz XII. veka, potem srednje in nove rokopise poleg najboljših izdani narodnih pesnj. Posebno zaglavje obseza tvarino o naglasu.

Forschungen zur Geschichte des baltischen Adels. v. Gernet Alex., 1. Heft. Reval 1893. F. Kluge, 8°, V, 88 pp., 2 1/2 M.

Opomnje o kritiki. Celjska „Domovina“ odobruje v 3. št. v našem listu znova utemeljevano misel o potrebi centralnega dnevnika, avstrijskim Slovanom namenjenega; dodaje pa, naj bi tak list sprejemal različno vsebino v vseh pisanih narečjih teh narodov. Po tem nasvetu bi imeli Slovani zajedno priliko vaditi se v svojih narečjih. Naša glavna misel pa je ta, da bi list branil Slovane, potem pa kolikor toliko jednil jih v programu in taktiki. Ta namen pa bi dosegal s tem, da

bi polagoma bili prisiljeni čitati ga do najviših krogov, in to je dandanes možno le, ako je list pisan v kakem svetovnem, zajedno v zapadni Evropi običajnem jeziku. Zaradi namena in sedanjih razmer je torej najprimerneje izdajati tak list na nemškem jeziku; to je ravno takó primerno, kakor je bil primeren n. pr. francoski jezik med diplomati do poslednje dobe.

Črnovška „Православная Буковина“ v 3. šte. pa nas še umela ni, ko se je začudila, da priporočamo tak organ — še sedaj — na nemškem, namesto na ruskem jeziku. Ta list, ki je še mlad (v II. letu), menda ne pozna našega kulturnega programa, vsled katerega priporočamo vsem Slovanom jeden skupen literarni jezik, a za centralni organ ga v pogledu na glavno namero ne moremo priporočati sedaj, in povedali smo, da vzroki temu niso pri Slovanih, ampak pri njih nasprotnikih in pri dosedanjem občem tiru zunanje in notranje politike. Sicer bi prišli Slovani kljub zaprekam do skupnega literarnega jezika poprej, ko bi se ne delili v separatiste in partikulariste v političnem, nacionalnem in celó v literarnem pogledu. Bližali bi se temu cilju bolje tudi tedaj, kadar bi delovali po slovanskih novinah v smislu kulturnega programa takó, kakor dela na malem „Sl. Svet“. V našem listu se torej razumeva „славянская мысль“ popolnoma drugače, ugodnije, nego nas je umel Črnovski ruski list.

V „Sl. Narodu“ pri navedenju vsebine 3. št. „Sl. Sveta“ je bila izražena trditev, češ, da v isti št. priobčeno pismo o Ljubljanskem gledališču bi bilo skrajno tendenciozno. V pismu so posmične točke jasno označene; mi bi želeli zaradi stvari, da se te točke zavrnejo s konkretnimi dokazi, ker samo s trditvami pri takih stvareh ne pridemo dalje.

Opomnja upravnistva.

„Slovanski Svet“ za leta 1888, 1889 in 1890 dobiva se pri nas po dogovoru; letniki za l. 1891, 1892 in 1893 pa po 3 gld. s poštnino vred.

„Руско правописанье за учеће се“. Kratek, strokovnjaški navod iz ruskega, poslovenil dr. Jenko. Ponatis iz „Sl. Sveta“. Stoji s poštnino vred 10 kr.

„Маринъ Керманъ“. Народный рассказъ. Переводъ съ словенскаго М. Хостника. Брошювана knjižica stoji s poštnino vred 18 kr., 10 iztisov 1 gld. 50 kr. Jako primerno berilo pri učenju ruskega jezika, ker je po priznanju večakov prevod tak, kakor da bi bil ruski izvirnik.

„Das Parteicesen der Slaven in Böhmen“. Str. 99, vel. 8. Ta knjižica poučuje o historičnem in ustavnem pravu avstro-ogerskih Slovanov ter kaže poslednjim poti, kakó naj bi se vedli v svoji politiki. Brošura je jedina svoje vrste, kar se dostaje državnškega znanja in globokega političnega mišljenja. Stoji pri nas s poštnino vred 55 kr.

Na prodaj smo dobili nekaj iztisov knjižice: „I Gesuiti e l'educazione della Gioventù nella Dalmazia. Zagabria 1893. Str. 62, vel. 8. S poštnino 40 kr.

Popravak. „Razmišljanja“, tiskana u 3. br. „Slov. Sv.“, imaju biti razredjena ovako: A. 1. Čista pod nebesi . . . 2. Svijet pati, strada . . . B. 1. Čitao sam, učio sam . . . 2. Ali nigdje nisam našo . . . C. 1. Bog je, znadem, pravda živa . . . 2. Dobro srce, plemenito . . . D. 1. Zla je mnogo . . . 2. Zla je više . . . 3. Zla najviše . . . E. 1. Ah (ne: ali), da čovjek samog sebe . . . 2. Te da druge, mili što mu . . . 3. Što mi prudi, da mi žudi . . . F. 1. „Zemlja je krasna, krasna . . . 2. Pjesnika mlada, sretna . . . 3. Bio bi tužan, tužan . . . Dr. A. pl. B.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.